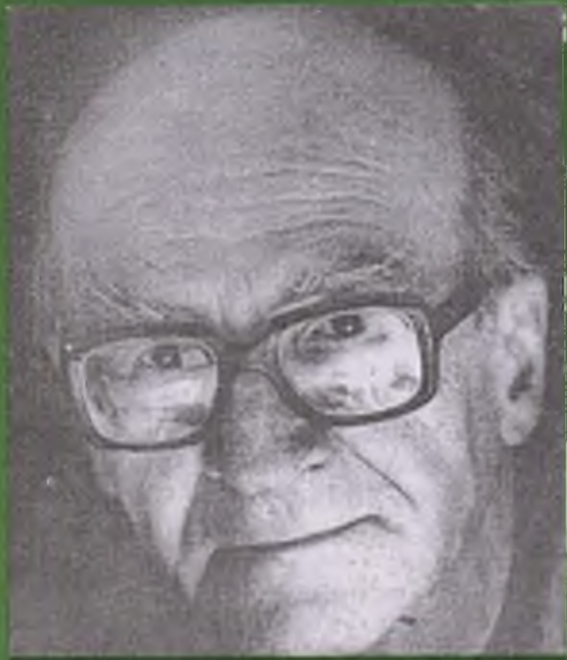

Luceafărul

Alina

Săptămânal de literatură. Nr. 8 (398), serie nouă. Miercuri 3 martie 1999. Preț: 3.000 lei

DUMITRU RADU POPA

Cu *Marele Manipulator și asasinarea lui Culiianu, Ceaușescu, Iorga, Ion Coja* se plasează definitiv în compania unor Artur Silvestri (Târnăcop), Fumar, Ilie Neașu, Leonard Gavrilu, M. Ungheanu, Corneliu Vadim-Tudor.

Petrecere plăcută, domnule profesor-senator!

„Dacă prin *Maitreyi ELIADE* dobândește celebritatea, cu *Întoarcerea din Rai și Huliganii* angajarea în imediat e evidentă. Cele două romane sunt de altfel citite contradictoriu în epocă, provocând solidarizări și replici violente.”

(Ioan Stanomir)

ADOLFO BIOY CASARES

Se iubiseră vreme de câțiva ani și, deodată, Silveira descoperă că nimic nu e mai fad decât o amantă, că se simțea foarte singur și trebuia să se căsătorească, pentru a avea alături pe cineva care să-i dăruiească urmași și că, dacă Virginia nu-l lua de bărbat (era deja măritată, avea copii), era cazul să se despartă.

DELIRUL ACADEMIC (II)

Nu vom întârzi asupra contra-zicerilor, contra-facurilor și contra-ofensivelor domnului academician Eugen Simion, deși, dacă vom fi obligați, nu ne vom da în lături. Vom rămâne doar în apropierea diatribelor sale, scăpate (scăpătate!) parcă dintr-o operațiune marțială. „Convingerea mea este că nu ironia împiedică simțul contemplației și accesul nostru la tragic, ci zeflemeaua care tinde, din păcate, să se generalizeze și să devină un stil de existență, cel puțin pentru o parte a societății românești. Este stilul care nu are nimic sfânt, nu vede decât moșturi și nu respectă nici o ierarhie de valori. Citiți presa noastră mai mult sau mai puțin culturală și îmi veți da dreptate. Legea care guvernează aici este: nimic nu se respectă, totul este luat la mișto...”.
 • Alarma academicianului nu mai promite vreo șansă contemporanilor. Dar, cine a urmărit cu atenție textele domniei sale, scrise după perioada decembristă, va avea surpriza să constate că a protejat și propulsat doar valori îndoielnice. Dacă ține să afle, îi vom arunca lista sub priviri. Numai să ne dea semnalul verde. Uitănd de ceea ce lasă în urmă, scrutează doar orizonturile altora. Totul e degradat, decăzut, năucitor. Dacă domniei sale i s-au scufundat toate corăbiile, toată marea e agitată, turbulentă, potopitoare. • Noi, firi solare, care observăm și alte manifestări - artistice! - (premiu consistente pentru scriitori, colocvii naționale și internaționale, susțineri de programe culturale, finanțări guvernamentale pentru cărți și reviste), mulțumiți doar cu ceea ce ni se cuvine, nicidecum cu recompense prezidențiale, oferite pentru campanii de solidarizare întru alegerea unui anumit om la palatul Cotroceni, cădem în sfinte naivități. • Dar, sfidând parcă orice împăcare națională (de care face caz în atâtea ocazii!), domnul Eugen Simion insistă și persistă: „Zeflemeaua nu produce decât zeflemea, adică veselia într-un neant moral, adică civilizația irrespectului și a inculturii... Grav este faptul că s-au contaminat de acest spirit, domnule Caius Dragomir, chiar oamenii de cultură sau, mă rog, cei care pretind că fac cultură”. • Consecvent cu sine, domnul Simion aruncă buzduganul, fără să se prezinte la colibă. Atacurile domniei sale înecăruțite, încrunțate și încercănate nu vizează numele inamicului, căci, se pare, simte (de ce nu zărește?) vrăjmași peste tot. Ascunși chiar și printre prietenii care l-au părăsit. Care-s oamenii de cultură care pretind că fac cultură? Dar nu numai aceștia se hărțuiesc de societatea culturală, ieșită din țâșni. „Ce se uită din acest delir colectiv este că, în literatură, cea mai gravă probă de imoralitate este lipsa de talent... Dar această neliniște nu tulbură, am constatat, pe cei care judecă atât de aspru greșelile lui Argezi... Delirul continuă...”. Așa-i, cu iz academic, susținut de domnul Eugen Simion și pentru următorul număr al revistei noastre. Moralitatea criticului trădează mult talent, ca să-i folosim propriile-i ziceri.

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul

Cu sprijinul Fundației Soros pentru

o Societate Deschisă și al Ministerului Culturii

Redacția:

Laurențiu Ulici (director)

Marius Tupan (redactor-șef)

Liviu Crișan (tehnoredactor)

Floriana Gavrilă (culegere computerizată)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,
 telefon 659.67.60,
 fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
 sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
 Număr de cont: 451030121163
 Cont în valută: 472161601590

Tehnoredactare computerizată:
 FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

putem fi citați pe internet la adresa:
<http://bic.romlit.ro/email/luceafarul@bic.romlit.ro>

CEI BUNI ȘI CEI RĂI

de HORIA GÂRBEA

Toată lumea știe că un personaj dintr-un roman sau dintr-o piesă nu trebuie să fie doar bun sau rău. Autorii se vor feri să-i vopsească, în mod anacronic, numai cu alb sau numai cu negru. Culmea este că, în viața normală, cea din afara cărților, oameni obișnuiți cu regula de mai sus împart totuși oamenii în buni și răi.

Această împărțire are, la noi cel puțin, un „specific național”. Anume sunt cotați ca buni conformiștii, oportuniștii, fleșcăiții. Cei mai buni sunt considerați promotorii relativității. Aceia care, dacă un spectacol e catastrofal, îi caută „părțile lui”, de exemplu: sonorizarea a fost excelentă, iar dacă este excepțional îl laudă pieziș, din vârful buzelor ca să nu se supere cumva ceilalți, cei neimplicați în reușită. Ăștia, da! Sunt băieți minunați.

Răi sunt în schimb cei care au păreri și le exprimă net. Cei care-i spun măgarului măgar. Cei care, atunci când văd o grămăjoară de excremente, exclamă, aproape fără voia lor: „ce rahat!”.

Aplicând acest criteriu, eu sunt cotaț a fi „rău”. Nimic nu mă poate scuza. Când dl. Grigurecu atacă violent niște vedete literare (în fond discutabile, ca orice vedete) e pus la colț ca hăiat rău! Mi-e teamă însă că dacă eu, la rândul meu, respectându-l de altfel pe dl. Grigurecu, voi spune că m-am plictisit de colecțiile de aforisme pe care le tot publică, interminabil, în tot ce e presă literară, voi fi cotaț ca „foarte rău” de însuși distinsul critic.

Judecând însă cu luciditate, dacă n-ar fi „cei răi”, cu toate excesele lor, viața (literară) ar degenera într-o imensă pupătură în Piața Edependenți. Și mai e o chestiune. Cei „buni” au și ei răutățile lor, unele cumplite. Doar că nu și le exercită public, ci pe ascuns și numai împotriva celor care nu se află, momentan, în situația să le facă vreo favoare.

Un fost director de teatru mi-a spus că, în clipa când n-a mai fost director, nici prietenii cei mai apropiați nu l-au mai invitat la spectacolele lor. După un timp, omul a revenit la o poziție „interesantă”. Imediat, „băieții buni” s-au aglomerat în jurul lui ca și cum nu se întâmplase nimic. Auzind această întâmplare m-am bucurat o dată mai mult de răutatea mea dezinteresată.

acolare

CENZURA, ÎNCOTRO? (III)

de MARIUS TUPAN

Așadar, să nu rămânem doar la nivelul sugestiilor și al principiilor, când unii condeieri nu se sfîșie să atace, înzestrați doar cu un arsenal al fumigenelor, uitând, probabil, că acestea se întorc mai ales împotriva lor, de vreme ce nu s'hărziți să le folosească. Într-o ofensivă pe un poligon seismic, poetul Nicolae Coandă capătă tremurul intermitent al imobilului deja avariat. Fără să se asigure în cursa-i solitară, se instituie într-o instanță și pledează cauza unui critic, mult prea generos în comentarii cu domnia sa. Serviciile reciproce s-au făcut și se vor face mereu, dar atunci când acestea ies în afara unor convenții naturale, ridicolul e la un pas. Zice la un moment dat: „În această situație se află și dl. Tupan, deși domnia sa a adus și susținut la revistă un tănăr cronicar promițător: Ioan Stanomir. Nu a fost și cazul cu V. Baghiu, deși l-a invitat pentru a colabora, cândva. Când acesta i-a cerut rubrică fixă dl. Tupan s-a eschivat, spunând că numai dl. Ulici acordă rubrică la revista U.S.”. Pasajul, decupat dintr-o revistă ieșeană, e edificator pentru direcția cenzorială a domnului Nicolae Coandă, care afirmă fără să demonstreze, încaută fără să cunoască adânceimea apci. Despre calitățile de înotător, ezităm să ne exprimăm. Da, a intuit bine: ne punem mari speranțe în condeiul lui Ioan Stanomir. Dar, dacă domnul Nicolae Coandă ar fi citit cu

atenție (nu spunem și cu discernământ) noua variantă a Luceafărului, ar descoperit că, în aproape șase ani, am lansat peste o sută de debutanți (antologiile care intenționăm să le tipărim ne v susține), deși nu era obligația expresă noastră. Din câte-și aduce oricine amintire, alte reviste au fost înființate pentru așa ceva după buimăceala decembristă. Și, nu trebuie spus ceva: dacă Luceafărul ar fi fost rubricat de la un capăt la altul, și domnul Coandă n-ar mai fi publicat paginile acestuia, nici cronică dedicată (aminteste în ce condiții?) cărții domniei sale nu s-ar mai fi arătat în revistă. Susține una și fixă: rubrică permanentă pentru Baghiu. Pentru că nu i se îndeplinește această doleanță, conchide fără rezeră: „Până acum dl. Ulici a tăcut mâle. Poate are dreptate dl. Manolescu în interviul care l-a acordat Ramurilor: în mintea dl. Ulici nu există decât generația '70”. Acea acuzație ține deja de o anumită condiție care-l individualizează pe poetul craiove într-un pluton de contestatari. Nu cum domnul Manolescu ar fi spus că generația '90 nu s-ar prea zări? Noi obișnuim să ne apărăm cu citate din textele altora, dar, în ceea ce-l privește pe domnul Nicolae Coandă, putem afirma că încercat în propriile-i năvoade. Și, păcate, acestea se află pe uscat. Respirația artificială nu poate fi de durată.

„CÂNTĂ, ZEIȚĂ...”

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Dacă ce-ar asculta Zeița - ori Zeul, indiferent care ar fi acesta - rugămintele oamenilor? Orice credință - și implicit, orice religie - cuprinde, în sine, o enormă valorizare a umanului. Omul s-a găsit acolo unde și atunci când există și zeul. Martin Heidegger a scris, în eseul său despre umanism, că omul este esențial ființei.

Dacă Zeița este dispusă să cânte sentimentele și isprăvile lui Achile, atunci este sigur că ea le va cânta și pe cele ale lui Moș Goriot, ale Unchiului Tom, ale Feticiței cu Chibrituri, ale lui Ion Nebunul, Cănuța, Sancho Panza sau ale fetei numite „Bulgăre de Seu”. De ce atâta bunăvoință? Poate pentru un singur lucru - un lucru care este, neîndoiește, unul de natură să caracterizeze egal zei și oameni, prin care omul este de nedesebit de zei; acest lucru nu este sensibilitatea sau înțelegerea care, în mod sigur, sunt destul de larg răspândite în univers (vezi privirile animalelor, emoțiile lor, iubirea lor, de exemplu), ci faptul că omul - asemenea Zeului - poate oricând trăi pentru totalitatea lumii. Omul, precum Zeul (putem ști sigur lucrul acesta despre Zeu), nu trăiește exclusiv pentru sine - aspirația care stă la baza existenței sale îl depășește cu mult. Nici o conștiință nu este un strict „în sine”; conștiința de sine este conștiința mai mult decât a sine - conștiința umană, asemenea Spiritului Divin, este participarea sinei la tot, nediscriminarea totalității aceleiași esențe. Omul este, astfel, om doar în măsura în care se dovedește capabil să recunoască umanitatea oricărui om - în această calitate el se asociază existenței divine.

Zeița va cânta „mânia ce-aprinse pe Achil Pelcanul” numai datorită faptului că Achile stă, ca personaj, nu pentru grupul său de eroi, nu pentru

aristocrația militară a Greciei homerice, nu pentru o etnic anume, ci pentru ceva absolut primordial în om: iubirea (în acest caz, pentru Briseis), revolta împotriva nedreptății și abuzului (săvârșite, în acest caz, de Agamemnon), disprețul care survine, în omul pur, în cazul nerecunoașterii valorii (a lui Achile însuși, conștient de ceea ce reprezintă), scărâhirea adusă de nerealism (incapacitatea grecilor de a învinge fără contribuția primului dintre războinicii adunați pentru asediul Troiei). Eroii poemului epic și ai tragediei grecești nu vorbesc despre ceea ce îi face să fie aristocrați sau - astfel, eventual - să se deosebească de simplii oameni și nici despre o legătură specială, proprie lor, cu Zeul - ei ne spun că dincolo de faptul de a trăi în vecinătatea sau în intimitatea ființelor divine, dincolo de noblețe, de caracterul excepțional al destinului lor, de faptul de a stăpâni și conduce, de a posedea un perfect curaj, ei rămân oameni în sensul cel mai concret, în sensul celei mai stranie fragilități, al amenințării și înfrângerii. Desigur, Achile va fi nedreptățit de Agamemnon, dar acesta va fi ucis de Egist și de Clitemnestra, după ce ultima suferise sacrificarea fiicei sale, pentru succesul expediției militare a grecilor. Răul există din cauză că nimeni - aproape nimeni - nu reușește să își asume pentru sine, în exclusivitate, suferința. Modelul suprem al unei Ființe terestre care acceptă modelul divin este, întreg, concentrat în cuvintele lui Iisus din timpul crucificării sale: „Părinte, iartă-le lor” (Luca, 23, 34). Din acel moment înlănțuirea suferințelor oamenilor ar fi putut să se întrerupă - dar nu s-a întrerupt. Omul refuză să vadă esența umană a semenului său și a actelor sale.

Am avut adesea sentimentul că, în spațiul

sacralului, Sfântul Ioan Teologul, prin „Apocalipsă”, redeschide calea luptei, a sfășierii, a suferinței și pedepsei. În celălalt spațiu - de fapt, în cel profan, cu toată aparența contrară - Dante, în a sa „Divina Comedia”, face oarecum același lucru, deschizând o cale a răzbunării. Până la urmă devine mai mult decât îndoiește fericirea Paradisului, atunci când știi că semenii ai tăi sunt torturați în Infern. Ioan nu este, poate, decât purtătorul, către noi, al Revelației - totuși el este omul cărui a putut să îi fie transmise lucruri de o asemenea gravitate. Există totuși o posibilă explicație luminoasă, atât pentru „Apocalipsă” cât și pentru „Infernul” - autorii lor ne spun: așa vreți să arate cealaltă lume, sau viitorul, aceasta să fie condiția pe care obligați Divinitatea, prin greșelile voastre, să o atribuie lumii? Trebuie să recunoaștem, însă, că dacă se Ioan, se Dante, se amândoi au dorit să adreseze o asemenea întrebare lumii, răspunsul care li s-a întors nu a fost cel care era de dorit.

Multe sunt lucrurile strălucitoare pe care omul de astăzi le crede - cu îndreptățire, sau fără - despre el însuși, dar ce poet ar mai îndrăzni să sperie la participarea Zeiței întru glorificarea actelor omenești? Ce profet ar mai crede că omul merită ca Dumnezeu să se întrupeze și să își verse sângele pentru el?

Noi trăim însă într-o lume în care, potrivit spuselor lui Pablo Neruda, este mai ușor să ajungi să fii primit de Regina Angliei decât să transmiți o sesizare președintelui, democratic ales, al unei republici. Dacă omul pierde astăzi relația cu Divinul, faptul se întâmplă pentru el că refuză, mult prea des, să accepte umanul, ca generalitate a condiției și egalitate cu semenii, așa cum refuză și faptul de a prelua asupra sa suferința, rupând înlănțuirea răului. Ceea ce se întâmplă cu România de zece ani și, mai ales, de câteva săptămâni, este dovada concludentă că perspectivele nobile ale umanului sunt mai rău decât umbrite la acest sfârșit de secol al resuscitării urii de clasă, al liberei concurențe, al arganței și opresiunii.

minimax

ULTIMA MISIUNE A LUI COZMA

de ȘERBAN LANESCU

dată cu deznodământul, deși firesc, totuși întrucâtva surprinzător, al ultimei mineriade, în România s-a închis un cerc ce rămăsese (între)deschis de aproape zece ani, de atunci când, în decembrie '89, populațiunea scanda pe străzile Capitalei că armata și poliția (inclusiv cea secretă!) sunt cu noi (care noi?!), înstăpânindu-se un mit al statului non-violent *ajorat* cu/de farmecul discret al revoltei populare. Fiindcă „revoluția” a impus regimului politic post-comunist un caracter hibrid, guvernării au fost obligați să accepte/respecte parențele standardelor democratice (inclusiv manifestările contestatate de stradă) atât cât nu era amenințată vădit puterea și, totdeauna, fără putea recurge la reprimare violentă, fășișă, care s-ar fi prejudiciat *emananților* legitimitatea, ricum contestabilă și contestată. Dezarmată, acă se poate spune așa, în fața protestului pașnic, Puterea avea nevoie de, și deci a trebuit să genereze/inițieze, ocult, forme de manifestare narhic-violente împotriva cărora, apoi, *in extremis* chipurile, să poată totuși acționa presiv, în forță, pentru restabilirea ordinii gale. În condițiile acestei situații, „originale”, cu osebire specifică anilor '90 și '91, rețeta adversarilor practicate de *regimul Iiescu* s-a bazat pe incitarea și manipularea unor grupuscule și chiar grupuri sociale prin intermediul cărora a obținut recurent starea de conflictualitate schisă. Principiul diversionii a constat într-un transfer funcțional, adică o parte din exercitarea acției de reprimare violentă a statului fiind

preluată temporar de *segmente* sociale civile (civice!) astfel precum „românii patrioți” (ca bietul Cofariu) la Tg Mureș în 15 martie '90, sau muncitorii de la IMGB veniți în avanpremieră să facă ordine la Universitatea bucureșteană în iunie '90, sau, în fine, minerii din Valca Jiului investiți (semi)oficial cu rolul de detașament paramilitar auxiliar al poliției. Deși cu un randament mai scăzut, la fel au fost folosite și organizațiile de „revoluționari”. Că în tot acest *joc*, asumându-și, la limită, riscul războiului civil, au fost implicați foști securiști și alți reprezentanți din fostele *organe* (miliție, DIA etc.), fie „reciclați” în noile structuri ale statului, fie acționând acoperit pe partea... societății civile (!), se înțelege de la sine, la fel de evidente fiind reprezentarea politică (PRM, PSM, ș.a., iar la nivel individual există *metastaze/cărțițe* în tot spectrul politic) și susținerea mediatică - rolul jucat de TVR în '90 și '91, acum a fost preluat îndeosebi de *Antena 1*, sau, în presa scrisă, în loc de *Adevărul*, *Azi* ș.a., acum este *Cotidianul* (pe banii d-lui Rațiu!), *Jurnalul Național* ș.a., fără a mai vorbi de *România Mare* ori *Politica*. Iar, odată pusă celebra întrebare *cui prodest*, la capătul firului, așteptând acum căderea fructului copt, se regăsesse partidele „onorabile” cu clientelele lor care profită-cotizează (în vreme ce contribuabilul acoperă găurile din bănci), începând cu PDSR și fără a neglija PUNR, *coloneii diplomați* sau partidul *măgurenilor*. Bref, împotriva transformării democratice-liberale precum și, cosensual, pentru blocarea integrării României în

spațiul occidental euroatlantic, a acționat și acționează o rețea de interese recurgând la orice/toate mijloace(le), inclusiv deci, la provocarea violenței. (Bine-nțeles, reacția obișnuită în fața unei asemenea diagnoze este de genul «*Scenariul! Paranoia!*») Constatarea ce s-a impus însă pregnant cu prilejul recentelor mineriade este aceea a efectului pervers generat de manipulare - M.Cozman a rupt lanțul acționând pe cont propriu și, totdeauna, în Valea Jiului s-a produs un fenomen de enclavizare socială rebelă, ilegală, amintind, cum s-a spus, de episoade conflictuale feudale. Până când, recent statul, a reacționat firesc exercitându-și legitim și legal monopolul violenței ceea ce și semnifică închiderea unui ciclu post-totalitar pe parcursul cărui rebeliunea infracțională (spontană sau manipulată) putea fi echivalată apoteotic cu revoluția. Dacă totuși vor fi fost, acum poliția și armata nu mai sunt... timorate(!), iar mitul revoluției și-a trăit vremea vădindu-i-se potențialul periculos de subversivitate. Altă dată, a avertizat *geatul* A. Andreescu, se va folosi și muniția de război. Prea bine și întru totul corespunzător statului de drept. Prea bine cu o condiție. Dacă *altă dată* guvernării vor fi cei care slujesc rețeaua de interese înainte schițată, atunci, acum s-au conturat premisele viitorului regim dictatorial. Căci lecția despre cum poate fi convertită o manifestație pașnic-legală de protest astfel încât să ducă la represiune violentă, se cunoaște și precunoaște din '90 și '91. Gândită într-unul din viitorii (foarte) posibili ai României, interpretarea ultimei mineriade la Cristoiu/PDSR, cum e-a semnificat o basculare spre dictatură, este într-adevăr îndreptățită și abia atunci, dacă va fi să fie, Cozman își va fi împlinit ultima misiune.

MAREA AIUREALĂ: ASASINAREA BUNULUI SIMȚ ȘI TRIUMFUL DIVERSIUNII

Trebuie să o spun de la bun început: într-un top al celor mai bizare cărți ale sfârșitului de veac românesc, volumul recent al lui Ion Coja, **Marele Manipulator și asasinarea lui Culiianu, Ceaușescu, Iorga** (Editura Miracol, 1999), ar ocupa un loc de frunte. Dar sunt bizazerii și bizazarii: aceasta la care ne e dat să asistăm e una dintre cele mai jenante încercări de mistificare a realității, unde minciuna, cinismul, extremismul de dreapta/stânga și inabilitatea literară își dau mâna. Fostul meu amic și asistent de lingvistică (fie ea și generală, tot nu seuză stilul precar, barbarismele și agramatismele regretabile!) se expune într-un mod penibil și aproape de neînțeles: câtă frustrare trebuie să se fi adunat în acest presupus fost-intelectual ca să producă o carte practic ilizibilă și fără sens, de oriunde ai apuca-o?

Nu mă voi referi la pasajele care mă privesc personal doar dintr-o deconță lesne de înțeles: n-am vrut să mai am nici un fel de relații cu viitorul senator din momentul în care toate suspiciunile explicit exprimate de Culiianu însuși au început să se adevărească: provocator al securității - „trage prin oraș cu voie de la poliție”, cum îmi spunea Néné odată în legătură cu piesa de teatru despre Jan Palach, pe care Coja dorea ca noi, studenții lui, să o batem la mașină pe fragmente și să fie trimisă la „Europa Liberă” ca, apoi, eventual, să ne aibă „la mână”... E ciudat că autorul, fălindu-se cu o excelentă memorie, nu-și mai amintește despre asta...

Era însă, trebuie să o recunosc, destul de greu să-l iei, cel puțin pe vremea aceea, pe Coja prea în serios. După 1980, când își dăduse cu totul arama pe față, nu l-am mai văzut decât o singură dată - restul nu-i decât mitomanie.

Să revenim ușadar la text. Ce legătură există între asasinarea celor trei? Și câtă analiză sau producere de date se face în volum? Niciuna, până la urmă! Cartea, concepută stângace, într-un fel de dialog misterios - unde nici nu mai ști la un moment dat cine e mai debil, profesorul-senator sau închipuitul interlocutor - nu are decât o singură agendă: aceea de a sugera că, dacă a fost ceva în neregulă cu istoria românească a ultimelor trei sferturi de veac, asta se datorează oricui altcuiva decât legionarilor sau securității. Ba nici măcar comunismului care, cum spune cu nostalgie Coja într-un loc, „era cât pe ce să reușească” (!!).

Holocaustul, în general, e extrem de chestionabil; prigoana evreilor în România din anii '40 nici n-a existat: securitatea, apoi, în timpul lui Ceaușescu, n-ar fi fost decât un balsam naționalist care să ne ferească de liftele abjecte din jurul nostru (căci naționalismul, nu-i așa, e un lucru bun și de laudat, în circumstanța în care marea conspirație universală împotriva „românismului” riscă să ne distrugă!).

Cine sunt, deci, eroii neamului? Păi, foarte simplu: Ceaușescu, Zelea-Codreanu, Moța și Marin, Iosif Constantin Dragan, Miron Cozma, ba chiar și Cornel Pacoste, aplaudând la nu știu ce ședință... Nu-i de mirare că în celebra (măsluită) carte albă a securității Ion Coja apare ca un intelectual de rasă...

Ce fel de rasă, însă? Nu-i vorba acum de arlanism, ci de cu totul altceva. Să vedem cum se așază „cărțile” în această greu de deslușit aporie. Culiianu - asasinat probabil de KGB sau de ceva ce numai el însuși poate să știe (mă rog, Culiianu era într-adevăr un personaj esoteric!). Dar Ceaușescu? Probabil tot KGB - hai să plângem cu lacrimi doborogene de crocodil! Iar Iorga - bincînțeles de KGB, și nu de legionari, căci altfel cum ar mai putea domnul senator să aibă dreptate?

Viii cu viii și morții cu morții, zice o vorbă românească. Eu mă realizez de această dată de partea morților, încercând să fac puțină dreptate acolo unde Coja calcă peste cadavre și adevăr cu aceeași nonșalanță cu care se declară - el, rezistent cu voie

de la poliție, care semna articole inflamatorii, protocroniste și foarte „pe linie” în vechiul securist „Luceafărul”, frate bun cu „Săptămâna” - de o sută de ori mai dizident decât Dorin Tudoran (care, ia, acolo, făcea numai greva foamei și i se împotriva fățiș lui Ceaușescu)...

Mă voi ocupa, ușadar, de morți, mai ales că accia nu au cum să se apere.

În primul rând, toată relația atât de intimă cu Néné Culiianu (pe care îl sugerează a fi fost, oportunist, naționalist, securist) nici n-a existat. După '70 Néné a fost primul care să ne atragă atenția că „lone” era „louche”. În 1974, la Roma, Culiianu îi

dumitru
radu popa

trimeea prin mine cadou o cravată (Coja era un foarte mare amator de cravate!) și ne-am plimbat vreo două ore prin bazar ca să găsim și un microfon (minuscul, domnul profesor-lingvist îmi va ierta tautologia!) pentru că Néné dorea să atașeze cravate... microfonul! Asta numai așa, ca să facă o aluzie la cam în ce ape se sculda Ion Coja... Iar silogisme de tipul **păi dacă și Culiianu a fost securist, înseamnă că nu era chiar așa de rea securitatea, sau nu putea securitatea să-l asasineze pe Culiianu, securitatea respectă valorile românești afirmate în Occident sunt vrednice de rubrica „Din puțul gândirii...” a Academiei Cașavencu**, unde mi se pare că domnul senator a și aterizat de câteva ori...

Culiianu naționalist - iată ceva cu adevărat miraculos (în fond, cartea însăși e tipărită la editura cu nume predestinat, MIRACOLUL!), dar nu imposibil în logica lui Coja, unde contradicțiile flagrante se adună de la pagină la pagină. El însuși amintește poziția critică a lui Néné în legătură cu legionarismul lui Eliade, apoi articolele din „Lumca Liberă”, interviul din „22”, felul tranșant în care s-a exprimat la „Europa Liberă” asupra exceselor naționaliste ale lui Eminescu. Dar care e arma cea mai bună a unui diversionist dacă nu aceea de a afirma într-un loc un lucru și peste câteva capitole tocmai opusul lui? Cam asta e strategia, greu de deslușit pentru o minte ne-exersată, în tot vâlmășagul de prolixități al cărții.

Calul preferat de bătaie al senatorului este volumul lui Ted Anton, „Eros, Magic și asasinarea Profesorului Culiianu”. La timpul potrivit, am comentat calitățile și limitele acestei cărți în

„România literară”. Pentru Coja, nu atât conținutul cărții dar faptul în sine că e scrisă de un „grecotei” (o listă, cu alte cuvinte) plătit... poate chiar de asiniului lui Néné (!!!) face să pălească într-un fel realitatea, dincolo de orice dubiu, că victima asasinatului primise scrisori de amenințare de la „Vatra Românească”, în a cărei conducere profesorul-senator se afla la acea vreme. Asta e un fel de a se simți cu musca pe căciulă și a încerca, în consecință, să arunce mortul în ograda vecinului. Cine ar fi acesta? Păi, KGB-ul, Masoneria, Banca Mondială... Mossadul, Fondul Monetar Internațional, Comiteul (sic!) din care chiar și eu aș face parte...

Se poate imagina aiureală mai mare? Da, se poate! Și iată cum. Coja îmi face onoarea de a se ocupa și de bunicul meu, anatomistul și scriitorul Gr. T. Popa, figură stimată pretutindeni și, în sfârșit, „reabilitată” în România de azi a domnului Coja. Aflu cu stupeoare că Gr. T. Popa ar fi fost dat jos de la catedră, întemnițat și trimis la Canal, pentru că nu l-ar fi primit în Facultatea de Medicină, al cărei decan era, pe... Cajal! Un astfel de antisemit ar fi trebuit să fie pe placul domnului senator de la Slurmă-Piatră. Dar nu, el zice „bine i-a făcut Cajal” - ei, unde e obiectivitate, nu începe tocmeală! Pentru uzul lui Coja, l-aș trimite la articolul pe care l-am publicat în „Luceafărul”, anul trecut când se împlineau 50 de ani de la moartea bunicului, ca și la alte materiale apărute cu acea ocazie în presa românească, semnate de Radu Ilitmovici, Profesorul Coculescu, Iordan Chimet, C. Zeletin și alții.

Ar putea face, de asemenea, o instructivă plimbare până la cimitirul Bellu, unde pe crucea bunicului apare exact data morții: 1948. Gr. T. Popa nu a fost întemnițat, deși a fost urmărit de securitate. Și, murind în 1948, în mod evident nu a apucat Canalul. Ca să nu mai vorbim că fusese pe „lista neagră” a colegilor mai vârstnici ai domnului Coja, autorii acelei blânde „rebeliuni”, pentru celebrul, în epocă, studiu asupra lipsei de temeii științifice a rasismului, publicat în Analele Academiei.

Ce rămâne, ușadar, din documentatul capitol al lui Coja, „Gr. T. Popa și urmașii săi”? Doar o inabilă și ireverențioasă adunătură de minciuni, bună să consume frustrarea și surplusul de adrenalină al autorului, iritat probabil de cele câteva urecheli pe care i le-am tras în timp (scriptic, sau oral între amici): și asta nu pentru că mi-ar fi fost „antipatic” ca persoană, cum vrea el să lase de înțeles, ci pur și simplu pentru că îi detest profund ideile pe care le vehiculează de mai bine de douăzeci de ani încoace. Naționalismul, ca orice extremism, când se asociază cu rețuca credință și, trebuie să o spun, cu oarecare demență egocentrică, produce rezultate dintre cele mai detestabile. Coja face, până la urmă, de rușine pe legionari și securitatea - cele două ocumene care îi domină cartea. Simți un ridicol teribil când fostul asistent de pe vremea mea conspectează școlărește, cu o mediocritate vădită, rânduri din Culiianu, Noica, Eliade. Nae Ionescu sau cine știe ce confesiune a lui Petre Tușca. Darămite când se mai avântă și întru Giordano Bruno!

În tot, un fel de dialog între jupân Dumitrache și Ipingescu. Dar nu, pe o scară caragialiană, Coja aparține unei generații mai noi: aceea, probabil, a proiectului neterminat de Nenea Iancu: **Titireșu Sotirescu & Comp.** Căci domnul senator se mai vrea și „esoteric”, ocolind cu abilitate adevărul limpede ca lumina zilei pentru a le substitui cu fanteze, invenții pure, speculații semidocte și pline de pretenție.

M-am frământat mult până să mă hotărâsc să scriu aceste mălănite rânduri. Până la urmă, poate că sunt singurul om cu capul pe umeri care să se iriesească timpul pentru a citi o astfel de carte. Scriind despre ea, mi-era teamă că o să-i fac mai degrabă o nedorită reclamă... Pe de altă parte abjecția ideilor trunchiate pe care le vântură e otrăvă mult prea periculoasă ca să nu impună ripostă. Măcar pentru cei morți, care nu se mai pot apăra. Cât despre „antiromâniștii” în viață, în căror club Dl. Coja îmi face onoarea să mă așez, Vladimir Tismăneanu, Norman Manea, Andrei Codrescu, Ted Anton, Dan Petrescu, Andrei Pleșu, Andrei Oișteanu ș.a. - aceștia vor decide singuri.

Cu **Marele Manipulator și asasinarea lui Culiianu, Ceaușescu, Iorga**, Ion Coja se plasează definitiv în compania unor Artur Silvestru (Târnăcop), Funar, Ilie Neacșu, Leonard Cavrilic, M. Ungheanu, Corneliu Vadim-Tudor.

Pretrecere plăcută, domnule profesor-senator!

CAZUL ELIADE

de IOAN STANOMIR

După Convorbiri cu și despre Mircea Eliade, Mircea Handoca revine cu primul volum al *Dosarelor Mircea Eliade (1926-1938)*, Editura Curtea Veche, București, 1998. Cele două inițiative sunt întrucâtva complementare: dacă în volumul de convorbiri domina evocarea nostalgică, filtrată de timp, dosarul de față e mult mai viu, reînviind reacțiile imediate ale comunității intelectuale în epocă. Portretul lui Eliade se împlinește din polemici și elogii, din discursuri encomiastice și negări violente. Cele două fețe ale posterității sale sunt pe cale a se contura acum. „Magul”, șeful de generație, savantul versus „huliganul”, simpatizantul gardist.

Anul 1926 marchează debutul unei cariere prodigioase și al unei inamicității avându-și importanța ei în economia biografiei lui Eliade - rezervele severe formulate față de o operă a lui Nicolae Iorga sunt la originea unui mic scandal și a unei adversități de durată. Reacțiile sunt pe măsură: Pamfil Șeicaru salută curajul tânărului student, în vreme ce Vasile Bogrea îi dedică un articol demolator. Momentul cheie în conturarea mitului generaționist e apariția în „Cuvântul” a *Trăiriului spiritual*. Luarea de atitudine devine problema unei generații iar divizarea dintre „tineri” și „bătrâni” se operează și în funcție de atitudinea față de fronda eliadescă.

Mircea Handoca reține două reacții succesive ale unui „bătrân” - bătrân nu atât biologic, cât prin conformația sceptică a spiritului: Șerban Cioculescu. Ceea ce domină demersul criticului e refuzul de a ceda logicii profetice a lui Eliade - entuziasmului mesianic i se opune ironia fină. Malitia lui Cioculescu ambigionează să demonteze un mit pe cale de a se naște; însuși portretul dedicat impetuosului Mesia al noii generații e creionat prin apelul la un repertoriu semantic forțat de excese vizionare. Cel ce tulbură „stagnarea intelectuală de Mare Moartă” a României Mari după război e un „temperament în erupție, afirmat imperios ca un mugur ce ar plesni înainte de timp cu sonoritatea explozivă a florii de cactus (...) Di Mircea Eliade este recuzabil: are 20 sau 21 de ani și este Ioan-Gură-de-Aur al divinei tinereți, fremătătoare încă de eutremulul adolescenței și pubertății” (pag. 22). Ceva din ironia casantă a memorialisticii lovinesciene de mai târziu e vizibilă aici. Dincolo de malitie, rezervele de fond ale raționalistului Cioculescu poartă asupra pretinsei resurgențe a turalului, a ortodoxiei. Revigorarea acesteia din urmă, sugerează criticul, se realizează apelându-se la un instrumentar intelectual și teologic străin de spiritul locului. Ortodoxia noii generații ar suferi așadar de un eclecticism funciar - influențele sunt etalate de polemist în aceeași manieră caustică. Profetul e coroborat către un intelectual ce nu „importă articole depreceiate de timp (...) ci ultimele coloniale: teozofia, antropozofia, distincția germanică dintre cultură și civilizație, experiența subiectivă. D-sa încearcă o invigorare a bătrânei ortodoxii prin toate excitantele și stupefiantele europene și asiatice” (pag. 25).

Revenind într-un al doilea articol, replică la epica lui Eliade, Cioculescu insistă asupra aducității tentativei de renovare a ortodoxiei - spunând religiei populare, percepută mai degrabă ca un atașament formal, exterior, decât ca un înțeles spiritual, modalitatea generaționistă de definire a ortodoxiei, criticul insistă asupra eclecticismului izvoarelor invocate, în contrast cu modestia cărturărească a ortodoxiei locale. „Cearta între antic și modern” își are un echivalent românesc, despărțirea dintre raționaliști și spiritualiști devenind evidentă. Pericolul e cel al „gocitării bisericii ortodoxe muribunde de către monstrul hibrid și bicefal, de prolificitate bulantă” (pag. 34).

Într-o convorbire cu Mircea Handoca, Pericle Iartinescu revocă asupra incomprehensiunii reciproce dintre tinerii și bătrânii epocii. Mai mult decât o diferență de extracție intelectuală, linia de separare e trasată și în funcție de o anumită matrice filitică. Solidarizarea tinerii generații pornește de sentimentul unei ostilități (pretinse sau reale) de care ar fi înconjurată. Diferența de registru e evidentă - rezervelor malicioase emise de

Cioculescu le corespunde conturarea progresivă a mitului Eliade; plecarea în India e parte obligatorie a acestui scenariu de validare publică - ruptura spectaculoasă cu Europa și opțiunea pentru un teritoriu exotic nu va rămâne fără ecou în mediile tinere. Voiajul de studii european consacrat de pașoptiști și postmaioreșceni ia acum alura unei călătorii inițiatice, refuzând deliberat confortul și comoditatea ideilor curente, șocând și fascinând publicul. În 1930, cu gândul la India lui Eliade, Victor Stoe dedică un articol „magului unei generații”, redactat într-un stil vibrant, încercat de o emoție aproape religioasă - cadenta propozițiilor scurte, marcate de pauze, resimte influența unui hieratism pârvanian.

Călătoria în India precipită și ecloziunea romancierului - Isabel și apele diavolului e prima dintr-o serie violentând gustul publicului. Există un teribilism al lui Eliade ce nu ezită să șocheze practicând o literatură eliberată de ponciful epocii și nu e deloc întâmplător că reacțiile consemnate de Mircea Handoca se situează pe poziții ireconciliabile. Dacă Felix Aderea elogiază „o carte unică în literatura română și care, în orice altă limbă europeană, i-ar fi adus autorului avere și celebritate, în 24 de ore” (pag. 43), Nichifor Crainic vede în roman o „carte scabroasă de eclipsă morală” (pag. 43). Un paradox poate fi observat în întâlnirea dintre adversitatea ortodoxismului lui Crainic și cea a extremei stângi. Violenta acesteia din urmă transpare în replica lui Alexandru Sahia care, în etanul polemic, invocă drept punct de reper operele clasicilor marxismului, de la Marx până la Stalin. Dacă în contextul epocii vehemența scriitorului de la „Bluze albastre” e un fenomen marginal, ea este premonitorie privind din perspectiva istoriei de după 1945.

După cum aproape profetică e remarea lui Mihail Polihroniade din 1933 - polemizând în „Axa” cu Eliade pe tema „românismului”, într-o epocă în care Eliade privilegia încă „primatul spiritualului”, refuzând atitudinea politică, Polihroniade nu ezită să riște o afirmație tranșantă: în cele din urmă, politicul îl va ajunge din urmă, căci „în momentul actual nimeni nu mai scapă politicului” (pag. 59). Exemplul invocat e, simptomatic, cel al Măestrului, al lui Nae Ionescu, părăsind preocupările pur spirituale pentru a ceda politicului.

La 1933-1934, Eliade e idolul unei generații, „Criterionul”, Universitatea, romanele sunt tot atâtea ipostaze de manifestare ale „omului autentic”. Graziella Sotiriu îl somează pe un Eliade devenit asistent universitar să nu îmbătrânească, să nu cedeze rutinei distructive, conservând seducția conferențiarului înfățișând pe „omul care se consumă vorbind, oratorului care nu se mulțumește să repete elegant ce-au spus alții, nici să rezume monoton ce a citit, ci creează, gândește și simte, chiar sub ochii noștri” (pag. 63).

Dacă prin Măitreya Eliade dobândește celebritatea, cu *Întoarcerea din Rai* și *Huliganii* angajarea în imediat e evidentă. Cele două romane sunt de altfel citite contradictoriu în epocă, provocând solidarizări și replici violente. Vocea naratorului e aproape imposibil de delimitat de cea a personajelor din roman, Eliade însuși se confundă cu eroii săi, ficțiunile sunt văzute ca manifeste politice deghizate. Lectura romanelor nu mai poate fi una neutră, verdictul critic se colorează politic: a opta pentru o tabără sau alta, a fi sau a nu fi „huligan” sunt alegeri ce transgresează esteticul. „Generația” își salută romancierul, stânga extremă recuză în „huliganism” o provocare politică - de la Lotar Rădăceanu până la Miron Radu Paraschivescu, filiația dintre gardism și opțiunile personajelor (și pe cale de consecință ale lui Eliade însuși) e un fapt de domeniu evident.

Scriind în 1934 despre *Întoarcerea din Rai*, Petru Comarnescu remarcă apartenența romanului la acea categorie de cărți „care te silesc să iei

atitudine”. Lectura lui respinge eticheta de roman social, privilegiind-o pe aceea de „poem”, poem al exasperării de viață, traducând temerile și speranțele unei generații. Lotar Rădăceanu procedează la o „lectură angajată”, punându-și recenzia romanului sub semnul unei referințe infamante: fascismul și A.C. Cuza. Frământările personajelor sunt judecate sever, energia lor fiind pusă în legătură cu „energia brutală a pretendenților de dictatură” (în aceeași termeni se va pronunța, în deceniile postbelice, un Dumitru Micu).

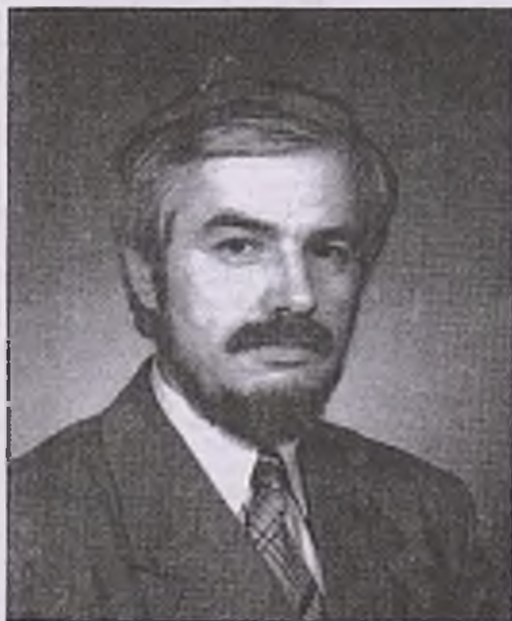
Apariția *Huliganilor* va împinge un pas mai departe polemica. Titlul însuși invita la controverse iar reacțiile din volum insistă, obsesiv, asupra relației întreținute de personaje și de Eliade cu istoria contemporană. Colorate emoțional, ele sunt mai degrabă consemnarea unei angajări personale decât examinări critice. După *Omul fără destin*, Cioran revine asupra *Huliganilor* cu o lipsă de preocupare manifestă pentru disciplina criticii, volumul devenind un pretext pentru un excurs seducător în marginea rației și istoriei. Ca și Petru Comarnescu, Cioran refuză să-l citească ca pe un roman obiectiv, în aceeași măsură în care refuză examinarea literaturii lui Eliade ca simplă literatură: „Pe Mircea Eliade nu pot să-l judec ca literat, fiindcă el este mult mai mult decât atât și fiindcă el nu se poate realiza niciodată definitiv în literatură” (pag. 104). Sinceritatea brutală a lui Cioran traduce o percepție comună în epocă - lectura romanelor nu poate fi una detașat estetică, după cum Eliade însuși nu e un romancier obișnuit, miza textelor sale fiind cu mult mai dramatică decât a unui oarecare roman obiectiv. Articolul lui Cioran se contaminează de febrilitatea personajelor din roman, ca și cum chiar unul dintre „huliganii” de hârtie ai lui Eliade ar semna o pagină despre ficțiunea însăși.

De partea cealaltă a baricadei, Miron Radu Paraschivescu se ambiționează să descopere mecanismul ascuns animând opera - sexualitatea, opțiunile filosofice (lectura detestată lui Heidegger), aversiunea față de marxism, sunt toate simptome ale „anarhiei personale a autorului”, sedus de fantasmăle hitlerismului. Șantier pune un verdict fără drept de apel: romanul lui Eliade aparține aceleiași categorii ca și *Fortul 13* al lui Dragoș Prinpopescu, nefiind decât o justificare românească a legionarismului. Această cecitate ideologică va marca discursul critic postbelic al aceluia împărțind cu precursorii de la Șantier opțiunea de extremă stângă.

După polemica (violentă) cu Zaharia Stancu, punctul culminant al solidarizării de generație e prilejuit de eliminarea din Universitate din 1937 a lui Eliade, din rațiuni de „pornografie”. Momentul generează atitudini lipsite de echivoc și Mircea Mateescu titreză în *Vremea Ateint împotriva generației lui Eliade*. Statutul de „șef al generației” e reconfirmat și reacțiile inflamante însierează excluderea de la catedră ca o victorie împotriva „artei arestate”, ca pe o „crimă a bătrânilor” (Emil Cioran). Violenta acestuia din urmă nu mai e cenzurată și tonalitatea articolului e una apocaliptică - complotul împotriva lui Eliade e ultimul act dintr-un șir de atentate ale „bătrânilor”. Soluția unei nopți „a Sfântului Bartolomeu printre anumiți bătrâni” șochează publicul și C.A. Donescu se simte obligat să tempereze elanul lui Cioran, menajând susceptibilitățile. Strategia lui Octav Șuluțiu include apelul la înțelepciunea regală și o precizare în marginea moralității artei: „Tot ce poate fi acuzat drept imoral de către cei nechemăți în materie de judecată critică e în opera sa necesar. Tot ce a pus Eliade în literatură își are un rost bine definit, servește o anumită idee care e totdeauna o idee profundă, o idee omenească și nicidecum ideea de a provoca scandal, așa cum se întâmplă cu alți scriitori” (pag. 170). „Scandalul Eliade” e inserat într-o serie ilustră de Șuluțiu, referirile la procesele lui Hasdeu și Măiorescu fiind parte a aceleiași strategii.

Imaginea Universității fosilizate, populată de false valori, e contrapusă energetismului erudit al tânărului savant, autor al monografiei despre Yoga și șef al generației sale. În *Rânduri* despre un pornograf, C. Noica pledează pentru moderație în relația cu umorul Iorga; solidarizarea e firă precedent și Mircea Handoca reproduce luările de poziție ale studenților lui Eliade, „Cazul” său e în centrul acestui sfârșit de epocă. În *Memorii* Eliade nota: „Și totuși simțeam că ne pregătim să intrăm în aceea perioadă pe care o prevăzusem, și de care mi-era teamă, încă din anii studenției, perioadă pe care o numeam în sinea mea „timpul când nu vom mai fi liberi să facem ce vrem.” Profeta lui Mihail Polihroniade era pe cale să se împlinească.

lucian alexiu

Ulise

orbecăim
din țarm în țarm
din insulă-n
insulă

între insule
facem popas
sporovăim
ațâțăm focuri

suntem
spiritele stinghere
siderele tinere

mirosim încă-a pământ
și-a trup de femeie
în somn

Legăturile primejdioase

privești cum
mici vălătuci de fum
urcă de pe altare
la cer

cum se întorc
mici vălătuci de lumină
din care-ți vorbește morocănos

zeul
în care e gata să te răpească
zeița -

navighezi după zborul păsărilor
nu nesocotești
semnele

totuși comerțul cu-ntraripații
îți pare din ce în ce mai nesigur
legăturile cu ei
primejdioase

Okeanos

străbați necuprinsul
călătorești în pantecele
unui cuvânt

Cassandra

să fugi și să fugi și să fugi -
în smintita sărbătoare-a cetății
micul arici pe care-l ascunzi în
odaie descuie
casetă de malachit în care
s-au pripășit
umbrele
ușile închise cu șapte zăvoare
dincolo de care se prăsesc
moartea și
demonii

Oreste

ne-am deprins
cu destinul incert
și cu veșnica aroganță a zeilor -
doar mersul lor legănat
doar respirația lor călduță în
ceafă
doar glasul lor pițigăiat
de ne mai pot scoate

din minți

Pescuitul miraculos

din valul sărat
miros de carne vie
și rut

Despre sirene

se lasă ceața
nemuritoarele
sfâșie cu dinții un mic delfin
argintiu -

Circe

târfă din insule:
cu câte-o statuie
la intrarea în lupanarele mării
te urmărește fără-ncetare în vis
cu turma-i albastră
de porci
de mult i-ai părăsit țarmul
și încă-i mai simți
cutremurul scurt al trupului
pulsul rapid
sânii zvâcnindu-ți în palme
de fiecare dată când răsucești
timona și pui
corabia cu prora în val

Erinii

(canon)
de dimineață când umbrele
la amiază când umbrele
seara când umbrele
noaptea când
umbrele
sunt gata să-ți dea brânci
în neant

MICI ÎNSEMNĂRI DE OARECARE IMPORTANTĂ (III)

de ALEXANDRU GEORGE

Caictul albastru, așa cum se înfățișează el astăzi, nu e un jurnal, chiar dacă va fi fost cândva doar atât - ceea ce ar fi imens, totuși. Notațiile zilnice nu sunt doar amplificate de importante reveniri datând din ultimii ani și fiind efectuate după ultime lecturi, dar ajung să fie doar „cuprinse” în ansamblul unei noi cărți. Totul se desfășoară pe două planuri temporale, mai bine delimitate decât în Jurnalul fericit al lui N. Steinhardt, unde textul de bază însuși este constituit. Întrebarea pe care încerc să o strecur și nu doar pentru că eu însumi mi-am pus-o de nenumărate ori, dar mai ales prin gura eroului meu din romanul Seara târziu) este: jurnalul ca atare e posibil? Și ce ar fi fost el dacă se publica fără adaosurile, multe explicative și întregitoare de azi? Răspunsul meu e de dedus din întrebare: de mai multe ori am spus-o: nu se poate descoperi Evenimentul atunci când îl trăiești fragmentat, într-o experiență închisă în propria-i persoană care îți dirijează capricios atenția spre mărunțiri și fapte anodine, împiedicându-te să vezi pe cele importante.

... Mai ales atunci când atenția (și-c îndreptată) nu spre propriul ego, așa cum se întâmplă în stilul le notație al unui Radu Petrescu și izbuteste să te smulgi (prin cine știe ce miracol) din Istoric. N. Balotă nu numai că nu așa ceva, dar p...endează Realul (de multe ori plin de dureri și excepții) și îl trăiește în existența sa cotidiană care în într-un fel buza în aginile sale de însemnări. Desigur că s- fi putut ca omul să se estrângă și să se concentreze la experiența spirituală, dar el este n om al relațiilor, al detențiilor și petrecerilor,

Și este de remarcat un lucru foarte important: asupra acestor pagini, Balotă nu a revenit aproape deloc, impresiile nu au pierit nici în efemerul scurgerii zilelor, nici atunci când s-a uscat cerneala pe hârtie. Desigur că unele vor fi nedrepte, sau greșit accentuate, dar nu cred că va mai putea scrie cineva de acum înainte despre Ion Negoitescu, despre I. D. Sârbu, despre Radu Stanca, dar și despre Tudor Vianu al anilor săi de tristețe, despre elenistul St. Bezdechi, despre Edgar Papu în anii care i-au precedat arestarea, fără a pune la contribuție paginile de observații fie sintetice fie risipite ale tânărului lor coleg sau prieten.

iarate și surprinzătoare, încât de mirare rămâne par faptul că în Bucureștii anilor acelora, atât de estriji și de aglomerati, s-a întâlnit cu atâția imeni dar nu și cu N. Steinhardt, care, grație iriozității sale universale și mersului grăbit, este nepuțință să nu fi intersectat filosofului nostru încăr unul din drumuri. Deschiderea ambilor era aximă, oricât ar părea acest lucru curios într-un eim de teroare: oamenii de calitate și de o tă categorie se căutau anume, catacombele care viețuiau te aduceau fatalmente în contact semeni de ai tăi, până atunci neștiuți. Or, dacă e de subestimat partea existentă a jurnalului, mi fie îngăduit a releva toate paginile în care vorba de întâlniri sau reîntâlniri cu oameni, electuali tineri și mai vârstnici, aflați la fața ului sau căutați pentru că au descins și ei de acolo de munți, personaje mai obscure sau uri importante ale culturii de atunci. Și este de narecat un lucru foarte important: asupra acestor pagini, Balotă nu a revenit aproape deloc, presiile nu au pierit nici în efemerul scurgerii plor, nici atunci când s-a uscat cerneala pe tic. Desigur că unele vor fi nedrepte, sau greșit entuate, dar nu cred că va mai putea scrie eava de acum înainte despre Ion Negoitescu, pre I. D. Sârbu, despre Radu Stanca, dar și pre Tudor Vianu al anilor săi de tristețe, pre elenistul St. Bezdechi, despre Edgar Papu nii care i-au precedat arestarea, fără a pune la tribuție paginile de observații fie sintetice fie bite ale tânărului lor coleg sau prieten.

Dar pe deasupra cu mult se ridică paginile ererate care vor recompuce în veci profilul de abătut și de fragil al profesorului său, ian Blaga, omul atacat prin cele mai infame erfide metode, de agenți, care, așa cum știu nu au fost doar unul. Câte un admirator, un al entuziasmului, al bunăvoinței pentru zeul t, și care efectiv a „făcut” cum se spunc, pentru Blaga Mărturia lui G. Ivașcu, larg tă acum poate să pară surprinzătoare; pentru

mine nu e, deoarece el „comunica” în acest fel anumite lucruri, în anii când nu mai avea de ce să se teamă și de câte ori simțea că are a face cu vreun „reacționar”; a făcut-o și cu mine, uncori și telefonice, deși sunt convins că în cartierul în care locuia, știa că toate posturile erau ascultate.

Numai când citești asemenea rânduri și mai ales când ai oarecare experiență pentru a judeca lucrurile altfel decât o fac tinerii naivi (dar și atoate știutori) de azi, îți dai seama de complexitatea fenomenului trăit de noi, contemporanii lui, ceea ce cu aș propune ca o adevărată revelație. Nu minimalizez notația seacă, a faptului strict cotidian, în nuanță politică, pe baza căreia se edifică jurnalul lui Pericle

scriitor și colonel de securitate - și Nicolae Balotă! Iată o incompatibilitate așa de absolută încât ajunge să pară comică! E un fel de umor de tragedie, ca să-i spun așa, o temă de meditație pentru ce a fost și anomalia acelor vremi, sesizabilă și ea, chiar dacă nu totdeauna menționată în diversele rechizitorii. Politica de ură și de permanent conflictualism lăuntric, întreținută de comuniști, isca nu doar victime, ci și „dușmani” din te miri cine.

Una dintre cele mai mari erori pe care o putem comite este să ne închipuim că viața omului este o problemă de cronologie. Acest mare cuvânt al lui Proust pe care cu am vrut o vreme să-l pun ca motto al unui vast roman scris pe vremuri, ar putea fi parafrazat de cei care au privilegiul vârstei încă mai accentuat decât marele scriitor francez dispărut la 51 de ani: Oare, transcrierea unei existențe, nu doar recompunerea ei, să fie o problemă de cronologie? Ca unul care am experimentat virtuțile „jurnalului” în mai multe înjghebări epice sunt mai sensibil la acel „remember” cu care N. Balotă îl împănază pe al

său. Acesta este adevărul: semnificația celor trăite nu îi se relevă decât mai târziu, notația zilnică ajunge în unele cazuri să fie doar un punct de plecare; un oarecare fapt de viață nu poți ști despre el nici măcar dacă e un început sau un sfârșit dintr-un episod sau dintr-un capitol al propriei tale existențe.

Aș aplica observația de față la felul însuși în care se dezvoltă Nicolae Balotă. Pentru cel care l-ar fi cunoscut în anii redactării Caietului albastru (sau ar fi beneficiat de paginile pe care el le împărțeașca anumitor prieteni) destinul său imediat și tot ceea ce a urmat mai departe ar fi fost greu de prevăzut. Ai fi fost ispitit să crezi că tânărul (încă!) intelectual, la ieșirea din închisoare, va dezvolta o carieră în domeniul filosofiei și pregătirii sale teologice neobișnuite. (Toate acestea i-au rămas indiscutabil, ca un „fond” în activitatea sa de critic literar și eseist totuși laic). Informația culturală așa de neobișnuită a dat scrisului său o anumit rezonanță în epocă. Dar erau de prevăzut toate acestea în documentul strict cuprins în niște coperte albastre?

Scriitorul a debutat în jurul vârstei de 40 de ani; nimeni nu l-a luat drept tânăr atunci. Clocotul juvenil din actuala carte, definitivată în jurul celei de 70, s-a păstrat, dar capătă cu totul altă conotație în „perspectiva” aceasta a scurgerii altor anotimpuri. Că autorul ni-l oferă prins în montura unor comentarii făcute cu acel plus de informații dar și cu înțelepciunea „de pe urmă” a românului este un fapt specific Marelui Diacronii pe care am trăit-o cu toții, cei mai în vârstă. După '89, unele ceasuri au pornit din nou, unele s-au întors, altele au început să bată mai accelerat - pentru scriitorii profitorii ai comunismului ceasurile au stat. Viața lui Nicolae Balotă nu e nici ea o problemă de cronologie, dar rămâne o aventură în timp, documentând tocmai despre aceasta, despre niște sinistre vremi și despre felul în care te afli în ele, fără a le aparține cu totul.

Martinescu, un document desigur foarte prețios. Suntem în preajma izbucnirii Evenimentelor din Ungaria, N. Balotă este arestat, însă puțin mai înainte și acțiunea lui poate fi pusă în legătură cu valul de optimism pe care l-a iscat Conferința de la Geneva, ale cărei efecte funeste nu se vădiseră încă. Rușii se retrăseseră totuși din Austria, pentru prima dată părăseră a ceda; „dezghețul” continua și la noi în țară, greu perceptibil dar real, anumite legături măcar cu cercurile „progresiste” din Occident se întrezăreau. Evenimentele din Ungaria, izbucnite pe neașteptate și cu o evoluție așa de rapidă, s-au petrecut într-o totală lipsă de legătură cu ceea ce în înrobota României nu îndrăznea nimeni. Manifestul elaborat de N. Balotă și de un grup în care sunt identificabili frații Boilă este o manifestare total independentă, nici măcar ajunsă în faza definitivării unui text. Era un protest pur, al demnității. Autorii au vrut să renunțe, să dea înapoi, descurajați de zădărnicia lui, dar chiar în această etapă intenția lor „subversivă” a ajuns la urechile unor informatori.

Arestarea survine într-un moment destul de neașteptat; puțin să mai fi trecut, acțiunea acestor tineri ar fi căzut pe momentul dizidenței lui Alexandru Jar, primul dizident român din tagma scriitoricească. Dar autoritățile comuniste nu s-au gândit o clipă să asocieze cele două crime; Manifestul lui Balotă era actul unor dușmani; ieșirea lui Alexandru Jar, o afacere neplăcută desigur, dar petrecută în lăuntru, între amici, între adevărați „tovarăși” din moment ce eroul se tutuia cu Gheorghiu-Dej. El era un dizident, un deviaționist, pe când ceștitalți erau niște dușmani. (Diferența aceasta, pe care eu am subliniat-o în scrisul meu până la plictisire, apare mai limpede chiar pentru cei care nu au trăit atunci).

Alexandru Jar, luptător comunist, soțul Olgăi Bancic, o eroină a mișcării comuniste mondiale, Alexandru Jar, autor de felurite opere care au cucerit (chiar de două ori, cred) Premiul de Stat,

CEASUL CU GARANȚIE DE UN AN

de DAN PLATON

Nu cunosc o altă situație care să-mi creeze o stare mai plăcută ca statul dimineța în pat. Pentru mine clipele în care, amorțit de somn, dar prezent la realitate, aștept țârăitul ceasului, au o deosebită savoare căci este timpul în care îmi mănânc tihnit „gălbenușul” ultimelor clipe de odihnă din pat. Așa se face că în dimineța aceea mă întindeam leneș în căldura plăcută a așternutului, fericit că nu sosise timpul să mă scol, cu toate că razele soarelui strecurate prin draperii îmi înțepau pleoapele. Dar dacă ceasul încă nu sunase, nu puteam să-mi impun să mă despart de dulceața toropelei la care mă îmbia moliciunea patului. Și fără să fac nici un efort, așteptam sub plapumă semnalul ceasului deșteptător, pe care, să spun drept, nu-l doream. Dar „Petrică” pareă îmi ghicise gândurile și se arăta îngăduitor. Așa mi-am botezat eu ceasul, cumpărat de curând, roșu, cu cifre fosforescente și doi clopoței, de teama cărora, după ce i-am întors până la refuz coarda soneriei, îl pun înaintea de culcare în sertarul noptierei. Pe acesta îl las deschis, iar dimineța când ceasul cu țârăitul lui sălbatic m-a trezit, printr-un simplu gest am și închis sertarul, înăbușind sfredelul cu care îmi înțepă timpanele nepregătite încă pentru zgomotul zilei.

În amorțeaua aceea plăcută în care mă împingea lenevia patului, mă gândeam că în fiecare clipă ea se putea sfârși și curiozitatea mă împinse să știu cât mai am. Leneș, am întins mâna și am băgat-o în sertar apucând ceasul, cu el în podul palmei m-am mai întins o dată, nepăsător, lăsând fiecare fibră să guste fiorul fierbinte al relaxării și, după ce-am închis și gura care îmi schimonosise fața până la lacrimi de căscatul sănătos ce îmi cutremurase făptura, printre pleoape, am privit ceasul. Am făcut ochii mari și, speriat, m-am uitat încă o dată la cadranul lui. Un fior rece mi-a înghețat plăcerea leneviei și, ars, am sărit din pat; trecuse jumătate de oră peste timpul de sculare și ceasul nu sunase.

Am ajuns la serviciu, ape, întârziaseam un sfert de oră, șeful m-a privit dând din cap îngăduitor la scuza mea școlărească: „N-a sunat ceasul!”.

În timpul lucrului, de câte ori îl vedeam pe șef, îmi aminteam de ceas. De ce n-o fi sunat? Nou, coarda întoarsă, butonul de blocare a soneriei liber, toate condițiile de bună funcționare! Și totuși nu sunase! Gândul repetării întârzierii mă obseda! Ce va spune șeful?

Ceasul era în garanție, menționată pe un an, ceea ce m-a tentat să-l și cumpăr de la magazinul în a cărui vitrină i-am citit reclama. Fără nici o întârziere se impunea să-l schimb! Săracul „Petrică”! Dar nu aveam ce face! Și ca să pot rupe toată urzeala sentimentală care se înfiripase între mine și tovarășul meu care-mi cântărea timpul, am început să mă gândesc cum trebuia să arate celălalt. Tot roșu va fi, pentru ca stridența lui să-mi amintească seara că trebuie să-l întorc, dar fără doi clopoței, din acela care se închide în cutie, să-l pun când mă culc sub permă, iar clinchetul lui să mă deștepte ca venind din străfunduri, penetrând moale liniștea amorțită a somnului.

Întors acasă, l-am înhățat de pe noptieră pe domnul neconștiințios și amenințându-l cu degetul pentru greșeala săvârșită, i-am comunicat că am hotărât să-l schimb și l-am băgat în geantă, după ce l-am mângâiat - a îmbunare - pe clopoței.

Nu știu când am ajuns la magazin, frica să nu fiu și a doua zi deșteptat de același ceas, m-a

împins ca un resort. Pentru a-mi liniști respirația, întrucât mai rămăsese timp până la închidere, m-am oprit în fața vitrinei. Reclama cu pricina, trona din același loc puzderia de ceasornice, așezate în așa fel ca fiecare „să-ți facă cu ochiul”. Și fără să mai am vreo rezervă, am început să-l

caut pe noul meu „Petrică”. La prima vedere m-am decis la unul la care repede am și renunțat, descoperind un altul mai ispititor, dar cu clopoței, și gândul fulgerelor sonore pe care le împrăstie dimineța m-a făcut repede, să renunț. Atunci, m-am oprit la unul cu forma discretă, elegant; se închidea în cutie din piele, tivită cu bandă metalică. Dar nu era roșu! Derutat, m-am hotărât să mă decid în magazin, unde am și intrat.

Cu aerul cumpărătorului dispus să-și înlocuiască obiectul stricat, m-am prezentat la vânzătoare. Aceeași care mi-l vânduse pe primul. Am recunoscut-o după ochii săi mari, albaștri, și după gropițele din obraji, care te îmbiau să cumperi chiar dacă nu erai decis.

Revederea ei îmi născu un sentiment de bucurie și frica de-a fi refuzat să-mi schimbe ceasul dispăru. Fără ocolișuri i-am spus povestea cu „Petrică” și întârzierea de la serviciu. Vânzătoarea m-a ascultat cu atenție. Pe chipul ei blând a vibrat o undă ascunsă când i-am arătat ceasul și certificatul de garanție. „Desigur, mi-a răspuns amabilă, adâncind grațios gropițele, trebuie să-l schimb, este în perioada de garanție, dar vă rog să-mi arătați și bonul de casă”. Pentru o clipă am tăcut, gândindu-mă ce-am făcut cu acea fițuică albă, pe care mașinile de calcul ale magazinelor imprimă ordonat o înșurire insipidă de cifre. Banda aceea de hârtie care ne întâmpină ostentativ la desfacerea fiecărui pachet, care prin identitatea sa cifrată stârnește repulsie și o azvârlim imediat pentru a nu fi nevoiți s-o ținem în mână și, într-o altă ocazie, neștiind ce cumpărătură reprezintă. Reacție pe care negustorii o cunosc, și unii speculează fenomenul, soluționând incidente pe baza acestui raționament.

„N-o am!, i-am răspuns surprins. Era în pachet, certificatul l-am primit separat. Iar în certificat scrie, insistam cu arătând cu degetul, seria obiectului, data, ștampila magazinului. Scrie

chiar, ceas deșteptător”, și am continuat să bat cu degetul pe semnătură.

„Da, dar fără ea nu avem voie”, se scuza politicos vânzătoarea, ca și când „Nu avem voie!” reprezintă un argument.

„Bine, bine, mă dezvinovățeam, dacă așa este, de ce l-am primit separat, normal trebuia atașat la garanție, prins cu o clamă!” Vânzătoarea și-a înflorit din nou gropițele ca și când mi-ar fi spus: „Sunteți naiv, domnule!”

Situația era clară! Discutam inutil! Stratagema era bine ticluită! Neștiind să-ți manifest indignarea cu aceeași subtilitate cu care fusesem prins în cursă am renunțat, părăsind magazinul însoțit tot de „Petrică”.

În stradă, o ploaie de nervi îmi stăpânea făptura. Revoltat, strângeam în mine ură față de toți acei care își măresc câștigul prin incorectitudine. În revoltă aduceam argumente de adevărat rechizitoriu către un tribunal invizibil, pornit să spele toate păcatele acestei lumi, care de multe ori își împletește viața cu necinstea. Dar m-am trezit de-odată răzând. Râdeam cu hohot, de unul singur! Un răs din acela sănătos, descongestionant, îmi aminteam de romani, unde Mercur era zeul comerțului și patronul hoților.

PROZĂ MODERNĂ

Nu-i voie să mănânce prun-verzi, sâmburele e încă moale și muști din moarte
Herta Mülle

La ora opt și treisprezece minute trenul pleacă din gara Obor-Nord. Călătorii înghesuți în ferestrele vagoanelor făceau cu mâna celor care fluturau batiste, rămași triști în aglomerația peronului.

Când liniile de cale ferată se încrucișau, roșii țâcăneau o melodie tânguitoare a unui cântec necunoscut.

„Călătoria până la Dumnezeu e lungă”, spusese nazal, ca un țârcovnic, controlorul când se înclină să ia biletele la perforat. Vorbele lui mă înțepă ca vârfurile de ace, provocându-mi o neliniștită durere trăită atunci când am aflat vestea acestor tristeți. Nu eram acasă, telegrama am găsit-o în cutia poștală după trei zile. Am citit-o și recitit de nu știu câte ori, dar nu puteam realiza realitatea. Aveam în fața ochilor minții imagini clare ale trecutului și nu puteam suprapune pe ele noua situație. Am închis ochii să nu mai văd acel petec de hârtie ce îmi strecură în suflet atât durere. Urcat în lift, mișcarea lui rapidă în starea mea sufletească declanșată de acele zece cuvinte scrise lapidar, strânsoarea puternică a pleoapelor ca să-mi înăbuș plânsul ce îmi cutremura făptura, m-au făcut să mă simt ca într-o nebuloasă, într-un univers tulburat, în care răsucesc ca prins într-o mocirlă ce mă sufoca cum mă suga și mă trăgea tot mai în adânc. Desperarea ultimelor clipe din viață, cu toată furtivitatea pe care o mai puteam depune, mă zbătea încercând să mă rup din strânsoarea care îmi făcuse fatală. Strigam după ajutor, țipam, răcneau urlam în brațele morții, dar nimeni nu mă auzea. Învins, speranța salvării se stinsese în mine înserarea înghițită de noapte.

Cum? Cine? Datorită cărei voințe?, nu-mi scama cum am ajuns în camera aceea albă; tavanul era alb, un alb puternic de strălucitor, obositor; peretele era alb, un alb care îmi fulgera ochii, un alb ce mișca, un alb în afara victiei.

Cu respirația întretăiată așteptam să aud muzică divină, să văd, în acea nouă viață, plină în jur îngerul meu protector, îngerașul care mă grijă de mine, care mă ajută, mă apără, salvează de la încurcături și-mi arată calea

Mălina Anițoaei

(Luceafărul, nr. 5/1999)

Târgul

De mică mama a vrut
să mă facă
scriitoare
Mă închidea într-o cameră
tapițată cu reviste
îmi făcea fuste futuriste
fin pagini literare
și dacă
din întâmplare obiectam
mi se spunea:
Mălina, Mălina,
noi ți-am creat condiții
și ești cochetă
tu vei purta vina
de n-ajungi poetă!

Lucian Perța

bună O, Doamne!, în acel moment am fost cutremurat, fulgerat de gândul că albul serafic s-ar putea înnegri de un nor adus de o furtună cu ploaie de smoolă încinsă, în hohotele de râs al lui Lucifer.

ladul cu durerile lui îl cunoșteam, căci citisem cărți sfinte și văzusem focul veșnic pictat în felurite chipuri în pridvorul mănăstirilor, cum intri pe fruntea peretelui din dreapta, de unde fresca suferinței veșnice stă ca o amenințare ce vrea să-ți spună: „Iată ce te așteaptă! Gândește-te ce faci?!...”

Speriat, totdeauna am încercat să țin seama de acea amenințare, de semnul focului veșnic. Om fiind, am și greșit! Odată, căutând drumul drept, la răspântia hotărâtoare a vieții, am nesocotit semnul. O voce interioară mi-a șoptit: „Drumul adevărat e drept și merge numai înainte!” Vocea aceea mi-a fost poruncă, socotind semnul de avertizare, cu tabla ruginită de timp, că arăta aiurea, fiind probabil întors de vânt sau de un suflet rău să-și bată joc de cei dezorientați.

Mergând fără oprire în direcția aleasă, abia când am intrat într-un păienjenis de drumuri din Țara întunericului veșnic mi-am dat seama de tristul adevăr. Să mă întorc era imposibil, un suflu puternic mă împingea tot înainte. În împotrivirea mea nu reușeam să mă agăț, să mă prind de ceva, alunecam continuu. Pe ce puneam mâna se frângea, se topea ca o iluzie deșartă. Era o forță ca de apă ce mă rostogolea, ce mă târa în cădere cu vuiet către nemărginire.

În iureșul acela îmi dădeam seama, eram pierdut, nici o speranță, mă dezmembram sufletește împărșiindu-mă într-o imensitate potrivnică.

Cât aș fi dorit să fie ca înainte, să fi rămas cum mă știam, să nu sufăr. De ce a trebuit...? Nu înțelegeam și tot la clipa aceea nefericită mă întorceam cu gândul. Până nu am surprins-o, trăiam în dulceața fericirii mele. Totul mi se părea normal. Pluteam în universul inconștienței și mă simțeam bine. Și deodată, cu lovitură de fulger, totul s-a prăbușit! Acum tot noi, aceiași, dar în fața unei alte realități. Doi oameni străini! Ne privim, dar sufletește nu avem ce ne spune. Am încercat, cu inima împietrită de cele știute, să întreprind ceva, să încerc să mă amăgesc, să uit, să iert, dar nu reușeam decât să plâng. Să-mi frâng mâinile în durerea disperată ce mă încătușă! Un drum de calvar, o Golgotă a pasiunii mele! Câtă suferință! Ce deziluzie! Cât am iubit-o! Visc spulberate! Câte iluzii mi-am făcut în dragostea noastră! Câte seri am stat sub stelele că așteptând să-i văd chipul! Ce flori și ce jar îmi ardeau ființa la zămbetul ei! Un semn cu mâna îmi era de ajuns și Universul era al meu, îi simțeam consistența strângându-l în palma stângă. Zburam în neant trăind cea mai divină încântare! Cât i-am jurat și cât i-am plâns la picioare! Ce dezamăgire...

Da! Totul s-a spulberat ca frunzele toamna răscolite de vânt. Și cât de puternic sufla, era un vânt nebun, un uragan, rafalele lui îmi biciuiau obrazii și-mi pustiau sufletul. Un suflet ars ca o întindere de nisip în bătaia unui soare necruțător. Era un deșert încins, un nisip de jar și mă luptam cu acel nisip mișcător și mă trudeam să nu mă acopere în acel vârtej dezlănțuit. Mii de ace îmi scărtau fața, rafalele lui mă doborau, zdrobit mă ridicam și iar fugeam și iar mă prăbușeam. Îngrozit nu voiam să mă las sufocat sub valurile lui încins! Străngeam din dinți și-mi împuneam pînța să înving. Mă luptam cu tot ce-mi ieșea în cale și-mi era potrivnic. Când mă prăbușeam, mă ridicam și mai încordat mă luptam. Mă chinuiam să înving, nădușit mă scaldam într-o baie de ervi, eram un butoi cu pulbere aprinsă, când m-am agățat de clanța ușii. Am intrat ca o furtună blind ușa cu piciorul și, ca o brută, l-am înjurat e chelner amenințându-l cu puștii când i-am rlat în urechi: „O bere neagră!”, și, zdrobit, am zut de pe scaun!

Îmi cer scuze, am mîncat, eram în picioare și neam ibricul de coadă pregătit să-mi torn cafeaua recească, dar nu am reușit, am vărsat-o, masa s-a us în jos. Mai precis cu mă lungeam. Pe niște picioare telescopice, pântecul, pieptul se duceau în

sus. Când am atins cu capul tavanul, l-am spart și am intrat în locuința vecinului.

„STAI! Nu mișca! N-aș vrea să te lovească cu sapa, mă atenționează curtenitor vecinul. În casa asta cresc numai ierburi rele. Tot felul de buruieni au năpădit parchetul în care circula tot felul de jivine, îmi explică el intrigat, curățindu-mi scaieții agățați în păr. Mă înțelegi?, mă întrebă el privindu-mă necăjit. Acum trebuie să tai totul. Din cauza bălărilor nu mai văd unde este masa. Patul! Unde să pun patul, când totul e năpădit de ierbăria asta drăcească?”

La cele auzite am încrămenit și așa am ajuns monument în părculețul căteilor.

Banggg!!! Bătu prelung în noapte clopotul de la Catedrală.

DOMNUL DE LA VOLANUL MAȘINII ALBASTRE

Aproape de intersecția străzilor Anzeiger cu Baader, o doamnă stătea în stradă, în spațiul liber de parcare dintre două mașini, cam la un pas de bordură; stătea acolo ca o stană de piatră. Alături, în poziție de parcare, cu bara din spate la doi centimetri de picioarele ei era oprită o mașină, de la al cărui volan sări un domn. Cu gesturi imperative pretindea doamnei să-l lase să parcheze. Doamna, nu lipsită de emoție, se apăra explicându-i: locul îl rezerva pentru o altă mașină care trebuia să sosească. Domnul, agitat, se azvârli din nou la volanul mașinii, un splendid Ford tip decapotabil cu număr de circulație MD 94... restul păstrează secret din respect față de remarcabila barbă a tânărului domn pe care, în clipa aceea, nu-l mai interesa nimic altceva decât ambiția de-a parca. Mașina, ambalată la maximum, huruia ca un Concord gata să decoleze. Doamna ținea ochii închiși, îngrozită de un om trecut de limita normalului, dar, cu orice risc, nu ceda; sfida primejdia cu tăria pe care o impune justiția, venise acolo prima și socotea locul ca fiind dreptul ei!

Din nou, cu barba involburată, își făcu apariția din Fordul albastru, cu reflexe de adâncime siderală, stăpânul cu trupul robust, agitănd mâinile spre a-și impune hotărârea, fulgerând asupra bieteii femei crâmpoie de fraze în care se îneca și, gângăvind, năstrea o altă frază pe care nu era capabil s-o termine; din tot șuieratul de cuvinte nu se înțelegeau decât jigniri la adresa acelei femei care stătea neclintită în hotărârea ei ca un pisc de munte în bătaia ploii.

Am stat timp de o respirație și-am privit, nu din curiozitate de-a vedea cine învinge, nu, ci din jenă! Nu-mi închipuam ca un bărbat să poată brutaliza așa o femeie. Am intervenit și am întins mâna, dezaprobându-i gestul. Tânărul cu barbă de patriarh m-a privit derutat, apoi s-a repezit să-mi demonstreze superioritatea argumentelor sale: Legea circulației îi acorda dreptul! „Bine, i-am replicat, disputa este cu o femeie, unde este respectul?” „Ca lovit s-a întors, a intrat în mașină; eram convins că pleacă umilit în fața gestului său, era firesc ca simțământul jenei să-l facă să dispară, să fugă de la locul rușinii. S-a întors, am crezut că-și va cere scuze, fața îi era învinețită, ochii, care până atunci răsăpâneau fulgere, îi erau tulburi, era stăpânit de-o hotărâre față de care nu știa cum să procedeze. Simțeam chiar o mândrie pentru el, învinsese omenia. Se va scuza! Un moment penibil, dar în același timp, profund uman. Așteptam! Mă pregăteam să intervin printr-o mișcare, să mieșorez penibilul, convins fiind că el era decis să-și ceară scuze. Mi-a lipsit doar gestul. Consternare: „Nu te dai de-o parte, te calc cu mașina!”, răcni el și sări bezmetic la volan.

Doamna izbucni într-un plâns nervos. Scârbită plecă. Învingese forța și nu adevărul. Mă întrebam în sinea mea: în fața unui bărbat mai puternic decât el, cu mușchii încordați sub haină, intransigentul domn ar fi făcut apel tot la forță? Sunt convins că ar fi cedat, dar fiind o femeie, și-a permis să se lase condus de nervi și să învingă.

Oare a fost un triumf? Ce va gândi acest nestăpânit domn după ce se va potoli, când, calm și sincer, va sta de vorbă cu el însuși? Nu-i va fi mai greu de suportat rușinea abuzului decât să-și fi cerut scuze? Mă întreb când scriu despre cele văzute, cum ar reacționa acest bărbat când femeia cu care trăiește ar fi la fel de jignită? Sunt convins că nu ar admite! Atunci cum și-a permis? Oare, toate femeile merită același respect? Respectul și ocrotirea pe care omul a deprins-o de la natură, fiind ascunsă în tot ce este viu și asigură germele vieții. Noi, bărbații, suntem obligați, indiscutabil, de a proteja făptura mai slabă care ne însoțește și e purtătoarea sâmburelui continuității. Respectul pentru aceea căreia i-am adresat primul cuvânt: „Mamă!” Sau indiferent cine ar fi femeia, o întâlnire întâmplătoare sau apropiată sufletește nouă, îi datorăm respect. Așa a apucat omenirea din cele mai străvechi timpuri. Femeia iubită și cântată de Petrarca, femeia devenită simbol în pictura lui Leonardo da Vinci, sau Laura, idolul iubirii preamărite de Dante. Oare numai câțiva îi datorăm respect? De ce numai pe aceea lângă care trăim zi de zi, mergem la brațul ei, o iubim, îi dăruim flori, îi satisfacem plăcerile, ne străduim s-o facem fericită, îi sorbim zămbetul atunci când ni-l oferă, de ce numai pe aceasta s-o respectăm? Oare nu fiecare dintre ele e la rândul ei: prietenă, iubită, soră, soție sau mamă? De ce uităm?

Sunt convins că asupra acestei capitale îndatoriri vor reflecta și cei fără Ford albastru.

„POEZIA NU POARTĂ CHILOȚI“

de MARIN MINCU

Rodica Draghinescu, autoarea scandaloasei formulări „poezia nu poartă chiloți”, este și ea o poetă post-textualistă și acest fapt se poate constata mai ales în ultimul său volum (*Obiect de lux ascuțit pe ambele părți, Colecția Poezii orașului București, Cartea Românească, 1997*). Cu cea mai mare naturaleză, ea traversează conștient teritoriul populat cu motive, motive, simboluri și obiecte textualizante, transformând astfel o stare aseptică a textului într-o stare victorioasă a existenței. De la Ion Barbu știm cu toții că spațiul textual se constituie autarhic ca un arhipelag terifiant de semne unde funcționează instrumentele clasice de abolire a realului; aici morile textului macină neobosit carnea trupului învârtit de dorință, reducând-o la hieroglifa abstractă a semnului, aici are loc un șir nesfârșit de auto-dafuri și sinucideri, de înecări și execuții, de agresiuni exterioare și interioare ale ființei. Este important să observăm că dacă pentru optzeciști aceste agresiuni și violențe asaltau ființa mai ales din afară, iată că, pentru Rodica Draghinescu, originea lor este strict

interioară, constituind o cale terapeutică limiară prin care subiectul poetic postmodern încearcă să se mențină într-un echilibru precar, cu sine însuși și cu lumea. Teritoriul securizant de sorginte textualizantă pe care-l descoperă și și-l asumă poeta „obiectului ascuțit” este circumscris de „linia ferată”; se cunoaște că acest obiect poate funcționa ca un instrument perfect de tăiere și mutflare a corpului, fie că are loc un simplu accident fie că e vorba de opțiunea tragică a sinuciderii. Conotația mai cumentă a sintagmei-ghilotină este chiar aceea de a indica dorința morții. Poeta „se-ntinde pe linia ferată” cu voluptate, în așteptarea misterioasă a unui „inger feroviar” care-i va secționa/anula corporalitatea senzuală, exorcizată în fiecare vers cu o implicare pervers-Thanatică. Ea își construiește astfel un teritoriu original și, deși „linia ferată”, „gările” și „trenurile” au fost explorate și de către alți poeți, perspectiva poetei e post-textualistă: „Mă-ntind pe linia ferată/te iubesc mai mult ca oricând/ți-aș spune stai dacă n-aș ști ce/se întâmplă cu umbra care te acoperă/cu urma care găfăie prelung/și tace/la

telefon el mă sărută apăsă/se oprește o minută ca-n vitrina/suntem făcuți unul pentru celălalt/sosesc la noapte/(între noi exemplul feroviar/înfașurat în zdrențe)/la orizont peste gări și gări/iau porția de lună/trăiesc doar din iubirea ta/.../Mă întind pe linia ferată/sunt trenuri care au trăit o viață/fără să fie TREN/(obiectele vănează ființe pentru obiecte./SĂ FIM ÎMPREUNĂ/am numărat traversele traversate spunând/DA și NU/DA și NU/...”. Dincolo de „linia ferată” nu mai poate urma nimic. Alături de această poietică post-textualistă actualizată pe care Rodica Draghinescu și-o aduce spontan, fără prea mari eforturi și crispări, trebuie să subliniem o singulară vocație a însingurării textuale și existențiale; corporalitatea ființei nu mai este ascunsă sub falsele pudibonderii ale „genunchilor care jipă”, atunci când intră în eriză puberală, ci este trăită frust, ca o stare naturală de suferință și extaz, fără nici un retuș și fără disimulări fățurnice. Nu se mai poate artificializa natura ființei autentice, „învârtindu-se o manivelă de fluturi” care să „schimbe culorile sângelui/cu ceva alb smântânos interzis”. Biografia textuală substituie biografia corporală prin subtile distilări și filtrări între text și real. Poezia redevine o stare de grație controlată, după ce a trecut prin forța textualistă. Prin opțiunea sa fermă de a-și livra întreaga experiență existențială textului, Rodica Draghinescu refuză discursul feminin tradițional, șocând prin mobilitatea registrelor experimentale, pronunțat postmoderne; ea este prima poetă care „dezbracă” în text, neînhibată de vreo retorică

recitiri

Într-o sinteză despre Lumea prozei lui D. R. Popescu (cf. *Profiluri literare contemporane*, C.R. '87 p. 135-41), afirmam că: „împreună cu G. Bălăiță, Fănuș Neagu și Nicolae Breban, Dumitru Radu Popescu aparține grupului de prozatori moderni, reprezentativi pentru noul val care apare și se afirmă la începutul celui de-al șaptelea deceniu” (p. 135). Iată-mă, acum confirmat în această apreciere chiar de către D. R. P. care - în ultima sa carte (*Complexul Ofeliei*, Ed. Viitorul Românesc, 1998), referindu-se la această generație de prozatori, constată că s-a impus - asemenea sieși - „prin schițe și nuvele în care a precumpănit infuzia fantasticului, metafora poetică, humorul, tenacitatea și obsesia unor idei demistificatoare, grotescul, aleatoriul și absurdul” - și, când spune aceasta, se referă exact la prozatorii cu care l-am asociat - respectiv: Fănuș Neagu și G. Bălăiță, cărora le mai adaugă și numele unor Sorin Titel („scriitor profund național”), Vasile Rebreanu, Ștefan Bănuțescu, Ion Băieșu, Augustin Buzura, N. Velca și Dinu Săranu - ultimii veniți ceva mai târziu - pentru ca tabloul să fie aproape complet (op. cit., p. 152).

Și, fiindcă am pomenit despre ultima sa carte, (nu de proză, nici de teatru), se cade să arătam că ceea ce l-a determinat pe D. R. P. întru publicarea unui asemenea volum de... să le zicem eseuri (curpuzând: „propuneri eronate”, „însăilări”, „însemnări”, al căror scop mărturisit este „invitația spre o lectură nouă”, spre „o altă treaptă a lecturii”) a fost înainte de toate ceea ce Juvenal numea „indignatio”. Imboldul ce l-a determinat să scrie a fost denunțarea „clonaților iviți sub stiharele negre ale părintelui Grama”, a urmașilor acestui prelat de la Blaj „ce aveau să vină și să se încoloneze și cloneze sub pupana (sa) generoasă” precum și a „calibanilor de tip nou... vultani de operetă, înverșunați să devore o operă literară, cu să-și probeze eroismul civic (...), scapăți blonzi sau buclăși (...), vidanșori culturali (...), căcănari ai timpurilor noi” (p. 153). Tutorul acestor „hiene blestemate”, „fecale vii în piele fără puță”, critici defăimători - creatori de „sintagme năucitoare” le pune în față portretul unui tip caracteristic, denumit Ghiță G. Guțescu, „zvânturatu' căruia i-a cășunat pe Sadoveanu, Argezi, Preda, Barbu, Stănescu”, încercând astfel „să-și sporească prestigiul de rămător etic” (p. 156). Aceștia și alții „poponanți de ambe zexo” (sic!), D. R. P. propune să li se alcătuiască „o istorie a erorilor, a ororilor, a turnătorilor, securanților, a trădătorilor de neam

SUB ZODIA PAMFLETULUI

de SIMION BĂRBULESCU

etc.” (p. 198), a tuturor acelor „inși ce s-au reîncarnat mai apoi în diverși sanielevici și hermafrocurei”... D. R. P. mai combate, cu același spirit pamfletar-polemice, și toate acele „ciulmale sexoșe, salatele și dizidențialele de sexon (sic!), schemele postmoderniste și decembriste, retoric snobiliste și populismul elitoid, care găsește un consens financiar în literatura de piață” (p. 138). Revenind la critică, apreciază că aceasta „în general, legitimează sau nu un autor, așa cum ideologiile legitimează sau ba un regim politic” (p. 143); criticile literare i se adaugă „fandaxia recenzării”... Dintre toți criticii, D. R. P. reține ca exemplară doar paradigma lui Valeriu Cristea, ale cărui cărți „se pot citi ca niște romane” (p. 119).

În ceea ce-l privește, poposind la rândul-i pe ogorul acesteia (al istoriei și al criticii), el, D. R. P., ignorând programatic principiul acestor discipline, formulat de către Tacit, la începutul *Analelor* (I, 11), de respectare a adevărului „sine ira et studio”, încearcă să capteze bunăvoința cititorilor afirmând: „noi nu dorim să tragem concluzii ferme, (...) ci doar să le semnalam criticilor și exegeților o enigmă” ce ține de „puterea magică a scrisului”, propunându-ne „ce i se pare lui că este adevărul adevărat”. Suntem de acord! E dreptul indescriptibil al oricărui lucrător pe tărâmul literaturii! Să urmărim acum ce aspecte (enigme!)/semnalează D.R.P. exegeților și criticilor.

Dintru început, așa cum sună titlul cărții sale, *Complexul Ofeliei*, despre care - după cum ne informează - „nu s-a vorbit niciodată”... D.R.P. apreciază că aceasta s-ar putea să fie o **propunere eronată**, dar pe care Shakespeare o suportă „fără să-i pese” (A mai suportat și altele și mai ilustre! Tolstoi și Voltaire, de pildă). Complexul acesteia - care se adaugă altora la fel de notorii (Oedip, Electra etc.) - ar consta într-un „sindrom de neadaptare”, într-o „anestezie afectivă”.

Explicându-și afirmația, el recurge la un paralelism de referință: „Hamlet - spune D.R.P. - se va topi ars de vălvătaia focului său lăuntric. Ofelia va pieri stinsă de vidul în care a fost împinsă” (p. 37). Notabilă este și această afirmație: „Shakespeare este un autor fără bun simț, fără așa-zisul nostru b' simț, el este un autor fără frâne, fără norme” (p. 18). Insolită ni se pare și apropierea dintre Meșterul Manole și Hamlet care „pot sta, cumva, alături, ca indivizi pentru care viața este o formă de împlinire a unor valori eterne, „dincolo de ei și de viața lor trecătoare” (p. 43).

Dintre scriitorii români asupra operei cărora zăbovește, în scopul de a ne invita „spre o nouă lectură”, amintim pe Sadoveanu, Rebreanu, Argezi, Călinescu, Panait Istrati, cum și pe Marin Preda, Petru Dumitriu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu ș.a. - în general pe aceia care au fost contestați de unii sau de alții dintre acei critici infailibili „care nu au nici mamă, nici tată (...) cei care nu vor avea nici copii și nici bucurii” (p. 92). În operele acestora, precum și în ale altora asupra cărora poposește în periplul său eseistic, D. R. P. încearcă să descopere și să „descifreze un mister, un mit, într-o cheie neadecvată”, oferindu-ne o altă posibilă interpretare „după propria-i inimă”... Reducerea în discuție a unor cărți și autori intrați în mod pasager-dialectic într-un con de umbră este binevenită, mai ales din partea unui prozator și om de teatru ca Dumitru Radu Popescu - autorul unei lumi absurd-evanescente - lume menită a deveni prilej de reflexie asupra consecințelor catastrofale ale seismelor social-politice... Sincer, i-am dori lui D. R. P. ca opera - pe care cu miză și-a constituit-o - să se bucură de niște contestații cel puțin la nivelul celor pe care le incriminează, numai astfel (așa cere dialectica afirmării - cum ne învață Tit Măteșescu) fiind posibilă propria sa intrare în posteritate...

În perimetrul suferințelor umane, reprezentate în proza modernă, spitalul constituie un topos fundamental. El este spațiul protector, locul de izbăvire a suferințelor și de întreținere a speranțelor, dar și pragul posibil generator de disperare și frică de moarte.

Anton Pann a relevat o altă față sau boală a lumii în Spitalul amorului - iubirea.

În Maja desnuda Dana Gheorghiu, reconstituie unele secvențe elocvente dintr-un spital de femei. Atenția autoarei este centrată cu precădere asupra unui salon cu paciente diferite, datorită mediului din care provin, vârstei, gradului de educație și reacțiilor contradictorii în fața bolilor de o gravitate diferită și uneori neclară.

Trebuie să remarcăm că experiența aceasta a unui grup feminin restrâns, obligat să conviețuiască o vreme împreună și să se suporte, reprezintă un subiect fertil de roman. Sinusoidală, declanșată din mai multe zone structurante ale substanței epice, de către personaje cu trasee destinate bine individualizate, intriga cărții are în tot fluxul ei o figură feminină centrală: Roxana Stăicu. Ea reprezintă eul epic al

romanului, martorul și

actorul, liantul dintre

personaje fiind astfel

reflexat în narațiunea

directă, fie în paginile

de jurnal cu o substanță

epică de natură

confesivă. În acest fel,

lumina din interior

(salonul de spital) se

interferează cu cea din

exterior, iar trecutul se

revarsă în prezent,

luminând mai puternic

anumite caractere

umane. Straturile evenimentiale din roman sunt

directionate de o perspectivă în continuă

deschidere. În acest fel sunt evitate și pauzele

epice prea mari, când accentul se deplasează

de la un personaj la altul, iar lectura se

insinuează în conștiința cititorului prin

atmosfera specifică de spital.

Trăirea bolnavilor într-un spațiu comunitar

restrâns are prin natura sa unele efecte

exercitative. Ele presupun acomodare,

comunicare și, în cele din urmă, confesiunea

față de celelalte, care sunt niște străine,

apropiate doar de starea lor de suferință și

De altfel, trebuie să recunoaștem că în acest roman există o pedagogie a spitalului, și o subtilă terapie în grup a suferinței și a fricii. Dana Gheorghiu știe că una din stările generate de atmosfera de spital este frica. De aceea, se străduiește să-i încercuiască toate manifestările, conștientizarea lor fiind și ea un mod de terapie.

umane. Straturile evenimentiale din roman sunt directionate de o perspectivă în continuă deschidere. În acest fel sunt evitate și pauzele epice prea mari, când accentul se deplasează de la un personaj la altul, iar lectura se insinuează în conștiința cititorului prin atmosfera specifică de spital.

Trăirea bolnavilor într-un spațiu comunitar restrâns are prin natura sa unele efecte exercitative. Ele presupun acomodare, comunicare și, în cele din urmă, confesiunea față de celelalte, care sunt niște străine, apropiate doar de starea lor de suferință și frică, generată de diverse maladii. Scriitoarea adună în același salon o ingineră (Magda), o asistentă la Litere (Roxana), o țărancă în vârstă, o tânără ce-și provocase un chiuretaș (Dolly), o cucoană cu iz de mahala (Emilia), o femeie cu un sân extirpat (Sandrina), o roșcată etc. etc.

Acțiunea pleacă de la un punct zero. Autorul-martor relatează că o prietenă se găsește pe o masă de operație. Cititorul începe și el să înțeleagă că Roxana iese încet de sub efectul anestezicului și are unele senzații ciudate: „Simte deasupra, înnebunitoare, dogoarea becului imens ce lumina acea porțiune a mesei pe care zăcea - cu picioarele arg desfăcute, transpirând abundent -, realizată subit că o mână infernală îi scormonea în băntec și percepu zgomotul simultan, rezultat din mișcării, un soi de hârșăit înfundat și uniform, conștientizând alarmată că îngerează. Descrierea are toate atributele calismului tradițional. Ea sugerează evenirea, starea alături de celelalte, intrarea în contact, prezentarea pacienților din salon prin descrierea sumară a unor reacții și replici spontane. Așa începe denudarea, care explică titlul romanului. Procesul acesta psihologic este urmărit de prozatoare cu multă subtilitate.

MAJA DESNUDA

de ROMUL MUNTEANU

Unele paciente se confesează mai ușor, altele cu o vădită dificultate. Mărturisirea se transformă într-un gen de „socializare” a suferinței, de expunere în public a stării personale, care trece cu mari ezitări peste o cochetărie firească. Orice dezvăluire pare un mic atentat la intimitatea personală. Ca un fascicul luminos, comentariul autoarei detaliază situațiile jenante. „Există, fără îndoială, un ritual al saloanelor, în cadrul căruia fiecare nou-venită se cuvenea să-și dezvăluie identitatea: Vârsta. Profesia. Starea civilă.” Diagnosticul bolii. Nădejdi, aspirații,

aceste fluxuri spontane ale memoriei. Ele par să încarce conștiința pacienților cu creditate suspectă. Dar în măsura în care „diagnosticul nu se confirmă”, personajele se eliberează de anumite obsesii.

De altfel, trebuie să recunoaștem că în acest roman există o pedagogie a spitalului, și o subtilă terapie în grup a suferinței și a fricii. Dana Gheorghiu știe că una din stările generate de atmosfera de spital este frica. De aceea, se străduiește să-i încercuiască toate manifestările, conștientizarea lor fiind și ea un mod de terapie. „Era, fără îndoială, frica

fundamentală, submersă și corozivă, pentru care nu există cuvinte. Frica atavică și ancestrală, frica oroare și frica umilință, frica de zi și frica de noapte, frica obsesivă și frica viscerală ce macină totul, metodic”.

Autoarea intuiește faptul că ieșirea din acest corset al fricii se produce prin vorbire. De aceea, polidialogul digresiv, asemănător cu un cor vorbit, privitor la

relațiile de familie, la eșecurile unor cupluri, ca și la tehnicile sexuale menite să-i capteze pe bărbați, constituie o „diversiune” eliberatoare continuă, destinată să abată gândurile de la anumite drame, să le purifice de un balast inutil. Fundalul educativ de altfel destul de discret din Maja desnuda capătă o relevanță mai evidentă prin urmărirea destinului individual exemplificator al Roxanei. Focalizarea spiritului analitic este realizată prin deplasarea atenției de la grupul feminin la individ, palierul narativ obișnuit interferându-se cu paginile memorialistice, menită să unifice trecutul cu prezentul, interiorul cu exteriorul.

Dar pe măsură ce explorarea vieții Roxanei de către scriitoare se extinde pe mai multe planuri (divorț, aventura soțului cu o prietenă) are loc și o dublare a perspectivei (vina personală, înstrăinarea), grefată pe o viziune recuperatoare (cade bănuiala de cancer), destinată să ducă la integrarea sa în viața normală. „Găsi imediat în buzunarul peretelui lateral, auxiliarul necesar: oglinda. Și le apropie de obraji. Atentă, poate mai atentă ca niciodată, își contură buzele. Ștergând cu o batistă acele locuri unde din cauza emoției, mâna deformată desenul gurii”. Un singur gest este suficient pentru a sugera o schimbare de atitudine. Acest epilog discret, fără mari conotații optimiste, indică apariția speranței în orizontul unui personaj ce se crezuse irecuperabil.

În multitudinea de experimente scripturale din proza noastră actuală, Dana Gheorghiu a optat pentru stilul alb și limpede. Realismul psihologic din Maja desnuda îmi aduce uneori aminte de scriitura feminină a Hortensiei Papadat-Bengescu. Calea spre succes a unei cărți poate fi asigurată și de tradiție.

Dar pe măsură ce explorarea vieții Roxanei de către scriitoare se extinde pe mai multe planuri (divorț, aventura soțului cu o prietenă) are loc și o dublare a perspectivei (vina personală, înstrăinarea), grefată pe o viziune recuperatoare (cade bănuiala de cancer), destinată să ducă la integrarea sa în viața normală. „Găsi imediat în buzunarul peretelui lateral, auxiliarul necesar: oglinda. Și le apropie de obraji. Atentă, poate mai atentă ca niciodată, își contură buzele. Ștergând cu o batistă acele locuri unde din cauza emoției, mâna deformată desenul gurii”. Un singur gest este suficient pentru a sugera o schimbare de atitudine. Acest epilog discret, fără mari conotații optimiste, indică apariția speranței în orizontul unui personaj ce se crezuse irecuperabil.

„Cu douăzeci de ani în urmă, rosti în șoaptă Roxana, mama mea a fost operată de cancer. Tot aici și tot de Profesor. Era pe atunci un tânăr ambițios care promitea multe. Gândesc că n-a dezmințit.

- La fel și mama mea, spuse ingineră. Mai întâi de neoplasm uterin și, peste niște ani, de metastaze pulmonare. Am ținut-o în brațe până în ultima clipă... Nu putea muri...”

Dana Gheorghiu face adeseori apel la

FIGURA IMAGINARULUI POETIC

Dacă romanul se consideră a fi o invenție a ultimelor două veacuri, deși numele speciei se prefigura încă din secolul al XII-lea, iar rădăcinile lui merg până în antichitate, cu infinit mai puțină exactitate se poate preciza, pe de altă parte, statutul poeziei lirice în genere. La vremea sa, Goethe, de pildă, pe baza cercetării celor mai prețioase balade cunoscute, era convins că elementele epice dramatice și lirice se pot găsi la un loc „în cea mai scurtă poezie și tocmai atunci, sublinia el, concentrată pe un spațiu atât de mic, realizează cele mai mărețe efecte”. Noțiunea modernă de lirică (într-o cercetare briantă, fie spus, despre secolul al XIV-lea, citându-l pe celebrul cavaler spaniol Don Pero Nino, B. W. Tuchman identifica liricul cu poemele curtenesti (*lais*) ale vremii), văzută de teoreticienii mai noi „ca prezentare monologică a unei stări” ce se conturează în Franța abia pe la 1830, dar asta nu a împiedicat vechea retorică să observe cu un secol mai devreme chiar cum poezia decădea din regimul legilor, prin urmare, că începuse să se emancipeze de un fel de *mixtum compositum* la care o condamnase atâtea secole principiul mimesisului ca exigență a aceluși *genus enarrativum* de care vorbește Diomedes în *Ars Grammatica* sa din secolul al II-lea e.n.

Să ne amintim, în acest sens, că pentru Platon doar tragedia și comedia erau prin excelență genurile artei imitative, „discursul” tuturor celorlalte fiind, în cel mai bun caz, dacă nu ignorat, atunci etichetat invariabil cu *secundum quid*. Platon refuza poeziei lirice, ca imitație irațională a superficiilor realității, orice funcție etică ori de cunoaștere. „Originalitatea” unor imagini (*idolon*), la care concede filozoful, se putea susține, după părerea sa, doar prin comparație cu anumite fenomene fizice care de însele erau considerate „umbre” ori miraje ale altor fenomene. Dacă în *Republica* Platon admitea destul de vag că umbrele, visele și mirajele sunt o nevinovată joacă a zeului, în schimb nicăieri, în vreun alt dialog, nu a putut trece peste această limită a propriei concepții, deși admitea, de pildă, în *Sofistul*, că *mimesisul* este chiar arta poetului care creează imagini. Platon care nu a înțeles în nici un fel rolul poetului în cetate, n-a întrevăzut iarăși, sub nici o formă, funcția gnosologică a imaginilor, atribuindu-le, cum bine se știe, doar *doxa*. Așa se explică,

„poate”, de ce în *Republica*, vorbind despre vise, cum mai spuneam, pe care le considera joacă a zeului, Platon nu s-a gândit să spună nimic despre *joaca omului cu lumea*...

A trebuit să treacă vreme până ce Filostrat, în *Viața lui Apollonius din Tyana*, deplasând substanțial conceptul de *mimesis* în zona „posibilului”, a înțeles că *phantasia* plăsmuitoare de imagini și nu copiile realului întrețin și guvernează orice demers artistic. De aici, desigur, și până la „lumea

Ștefan I.
Ghilimescu

terță” ori imaginală a lui Henry Corbin, ori până la decretarea de către Jacques Le Goff a apodictului potrivit căruia „nu există gândire fără imagine” a trebuit ca în Renaștere un Marsilio Ficino să-și convingă contemporanii că imaginile sunt consubstanțiale poeziei, un Rabelais să imagineze utopica cetate Theleme unde singura regulă era „să faci cum vei dori”, Jung să redefinască imaginarul din perspectiva *conținuturilor psihice* ale unei realități suprafirești, iar Borges să strămute, pur și simplu, după modelul *Polichroniconului* secolului al XII-lea, nostalgia paradisului în Țara Uqubar...

Mai aproape de noi, într-un minunat studiu despre utopie, Alexandru Ciorănescu, care iertată-mi fie slăbiciunea, ne onorează prea mult cu prietenia Domniei-Sale,

comentând cu crudiția-i bineștiută importanța geografiei *locului care nu există* admitea într-un târziu să-l plaseze în structurile cele mai profunde și, în consecință, cele mai confuze ale memoriei unde „el este confuz pentru că este pierdut și este poate paradis pentru că este confuz (!)”.

Ca și cum totul ar fi limpede și simplu, astăzi, în materie de epic (!), neo-retorica definește limbajul poetic ca abatere de la norma prozei... sau, așa cum sublinia și Genette în binecunoscuta lui *Introducere în arhitectură*, se poate admite și că este o abatere în raport cu uzajul, dar consacrată, după expresia lui, totuși de uzaj. Pentru Genette însă nu *oricum* și, mai cu seamă, nu *orice* abatere de limbaj poate conduce la creație, ci doar dacă acesta devine purtătorul unui *mimesis*, adică al unei reprezentări imaginare. Poezia în atare viziune, nu ar fi decât limbaj în stare de vis, discurs imagistic absolut de legătura convențională dintre semnificant și semnificat, mod al posibilelor guvernate de capacitatea „de a vedea ceea ce nu este asemănător în ceea ce nu se aseamănă”. „Poezia în raport cu proza, de care s-a despărțit în ultimul secol, se pare tranșant, dar mai ales unilateral, este mai curând, ca expresie a *efectului de imaginar*, abolire a referentului, a spațiului și a timpului: concomitență, pulsivitate și sporire a ființei, poate «realitatea absolută». Corelată la esența acestei încercări de definire a poeziei prin prisma funcțiilor imaginare, Mircea Eliade credea că imaginile sunt de natură prin ele însele, să dezvăluie cele mai secrete modalități ale ființei, inclusiv să reintegreze ființa stadiului paradisiac al omului primordial, mod în același timp pe care intră în contact cu limbajul și experiența unui univers pierdut”.

Ceea ce trebuie reținut, cred, de aici este că imaginarul care nu poate fi despărțit nici de *imagine* și nici de *imaginație*, ca facultate de a forma imaginile, așa cum este văzut de Eliade, Le Goff, Genette, Jung sau Jean Burgos - pentru a nu pomeni decât cinci din exegeții unei literaturi de specialitate extrem de stufoase - pare a se defini ca reprezentare compulsivă, fantezistă și simbolică a unei realități spirituale interesate mai mult de transcendențe, universalii și conținuturi psihice decât de mituri, ideologii ori semnificări ale realului imediat. O realitate nouă, dincolo de uzul comun al limbajului, ambiționând crearea unei lumi *complexio oppositorum*, posibilelor, aceasta într-adevăr, pare să fi miza fundamentală a poeziei imaginare și limbajului poetic. Ficțiunea imaginației așadar, cu lumile ei posibile, sincrone și inedite, cu câmpurile diferenței unei logici „sui-generis”, cu timpul ei iluzoriu, cu locurile ei simultan apropiate și îndepărtate îl plasează pe poet în ipostaza păcatului originar ori a alegerii adamice, în chie-

miezul celei mai importante mutații antropologice.

În *Pentru o poetică a Imaginarului* - carte absolut seducătoare - Jean Burgos susține că imaginarul cristalizează pe un indeneabil traicet antropologic în care „reprezentarea este supusă unei neîntrerupte «alterări», asimilată și remodelată de către pulsunile subiectului”. „Spațiul organizat de Imaginar, consideră Jean Burgos, reprezintă un spațiu de tip special, deoarece, - ca fenomen viu - el este supus unei permanente devenirii care se concretizează în neîntreruptul conflict dintre logica atemporală (coerența poemului) și dezvoltarea temporală (actualitatea poemului), între ceea ce este dat și ceea ce este posibil”. „Limbajul poetic, pare să fie concluzia lui Jean Burgos, reprezintă întotdeauna mai mult decât ceea ce conține”. În consecință, *scriitura în devenire* a imaginarului - POEZIA -, ca fenomen prin excelență al ființei, făurește întotdeauna un surplus de ființă.

Autorul acestor rânduri nu-și face nici un fel de iluzii: definirea limbajului poetic, până la urmă a Poeziei, nu este nici într-un caz o întreprindere ușoară. Cu atât mai puțin chiar -subliniez această realitate - de când Paul Valéry, considerat precursorul poezicii moderne, a deplasat interesul, altfel, exclusiv al

comentatorilor de la CE spune poezia și la UM se spune, la poezie. Este evident că, plecând de la acest moment de referință, comentariul literar a început să se diferențieze mai net funcție de una sau alta dintre potecile pe care va apuca spre a accede la operă, chiar dacă între cele două cărări unii au întrevăzut sau chiar au încercat să defrișeze un drum mai lesnicios și poate mai eficient.

În binecunoscuta *Poetică* a lui Tv. Todorov, teoreticianul francez distinge deja două discipline diferite ale comentariului literar: poezica și hermeneutica. El folosește pentru hermeneutică și termenul de „interpretare”, apreciind-o ca fiind „adevărată critică”. Preferința sa, categorie exprimată, nu exclude existența și nici importanța altor curente ale criticii literare moderne și nici nu înseamnă că ar avea mai puțină considerație pentru poetică sau pentru „limbajul ei”. Astfel, deși Todorov în mod clar, reduce din perspectiva structuralismului, al cărui adept este, poezica: „descrierea structurilor discursului literar”, el admite totuși evidența faptului că, până și „descrierea (poetică) nu este decât o repetiție a operei, fie și prin această repetiție, poeticianul scrie și se poate să fi scris mai

mult sau mai puțin, de o altă operă. Apreciind că lucrarea de critică este adesea un du-te-vino neîntrerupt între poetică și interpretare, Todorov este de părere că, în schimb, „interpretarea precede și urmează nesmintit” opera. Pe de altă parte, și aceasta este după părerea mea meritul esențial al Poeticii, subliniind importanța „descrierii” ca și *complementaritatea celor două metode*. Todorov deschide perspectivele unei critici interpretative în care recursul la Poetică va obliga cititorul/criticul să nu mai poarticepe la elaborarea sensului, dar și la trăirea bucuriei surplusului de realitate pe care multitudinea posibilelor îl pune în actul scrierii/rescrierii.

Exigențele actului critic, astăzi, în materie de poezie, nu mai sunt cele de acum 30-40 de ani, nici măcar cele de acum 20 de ani. În mod natural, grație unei alte înțelegeri a operei, datorată nenumăratelor studii de poetică - mai cu seamă - problema cardinală a literaturii (a Poeziei, în speță) a devenit

revela miezul sublim al poeziei, plusul de nimb al existenței ființei în plusul de uimire a cuvintelor, dacă vrem.

Imaginarul, așa cum îl văd eu, împingând, practic, în însuși miezul poeticului descifrarea scriiturii ca înlanțuire, totodată, magnetică și morganatică a imaginilor „celeilalte lumi” (a tuturor posibilelor) ar putea fi ca metodă din interior singura în stare să înalte interpretul, ideal vorbind, pe crenelurile „cetății de smarald” ale *absolutului poeziei*, de care vorba, ne amintim, într-un discurs celebru, Saint John Perse.

În viziunea mea „figurile” nu sunt altceva decât *sensuri în devenire* ale operei, deschideri articulate de posibilele imaginarului, adică de mecanismele actualizării conținuturilor conștientului și inconștientului, ale realului, visului și dorințelor, într-o nesfârșită metamorfoză și organicitate creatoare. Figurile, după părerea mea, conservă într-o altă cutie de rezonanță,

cum urechea internă, ori ochiul lăuntric, prezența surplusului de ființă și supunere, precum și amintirea paradisului pierdut al unității primitive a lui Adam. Figurile sunt rețelele unde cristalizează celebra creangă din mâna lui Stendhal, imaginarul de dincoace și de dincolo de imagini; suportul a ceea ce imaginea - și aici sunt de acord, aproape

literal, cu Jean Burgos, - oferă de văzut altceva și altminteri. „A vedea altminteri (s. n.)”, mai spunea într-adevăr Jean Burgos pe care mărturisesc că îl urmez îndecaproape până la un punct, înseamnă a accepta să nu cunoști mai dinainte itinerariile liniilor de forță ale nici unui text, „înseamnă să poți deveni în egală măsură descoperitorul și subiectul activ al textului care se scrie”. Părerea mea e că *figurile* sunt spațiile spiritualizate ale diferenței care-și afirmă existența numai prin obliterarea *deja-văzutului și deja-gânditului*. Spre deosebire de retoricienii chestiunii, pentru mine figura nu mai este un operator poetic quasigeneral, ci doar un coagulat posibil al tuturor circumstanțelor... Ca atare, figura ar putea fi un semnificat ideal al realității în devenirea perpetuă a textului un, „operator”, dacă vrem, care însufletește mai curând lectura și virtualitatea „altui discurs”, decât *deja-făcutul*.

Idealitatea figurilor, între morfologia conținuturilor și posibilele interpretării, reprezintă cântecul de sirenă către care își ațintește „auzul” criticul. *Les figures sont hors syntagme, hors recit: ce sont les Erinyes* decreta Roland Barthes.

acum, cum sublinia exact undeva Philippe Solers, cea a scriiturii și lecturii. În Europa, dar și în mediile universitare din cele două Americi, tot mai mulți teoreticieni, dar mai cu seama, lirește, practicienii comentariului literar se străduiesc să facă să funcționeze manifest în actul critic composibilitatea scriiturii și „lecturii”. Reușita, într-o asemenea aventură ce ambiționează să ia amprente „suprarealității” poeziei, depinde de inteligența, însă nu mai puțin de ingeniozitatea fragică (!), spic a spune așa, a interpretului (hermeneutul poetician) de a induce în sau din lectura opusă tocmai evenimentul care a declanșat instantaneu starea de viață a limbajului, legăturile jocului de analogii și corespondență ale semnificatului și a semnificatului, structurarea continuă a sensului într-un clivaj artistic nesfârșit al posibilelor. „Lectura, este de părere Jean Burgos, trebuie să facă textul mai primitiv și, totodată, să îl facă mai capabil de a-și afla sălașul într-însul”.

Pentru mine cel puțin numai cine e obtuz prea de tot ori de rea credință nu a observat cum Poetica a devenit astăzi un adjuvant indispensabil al hermeneuticii descrierii operei, al acelei strădăniei critice adică de a

nicolae panaite

Un cuvânt

Un cuvânt pe care îl dorești,
îl aștepti,
l-ai văzut și l-ai auzit...

Dar când ai nevoie de el
pentru a umple
golul dintre grinzi,
nu se ivește nicidcum.

Tavanul se lasă,
te îndoiaie,
devii aproape un cerc,
și așa cazi în genunchi...

Atunci și el se arată
ca o complicitate
la o *postmodernistă* durere.

Versetul - 16

O privire înapoi,
acolo trecutul tău
îți face semne și adăugiri;
unele foi au ajuns pe pământ.

Câte un poem tulbură
clorofila zilelor.
Din aburii ei te ridici,
deschizi repede ușa...
dar nu vezi pe nimeni...

Pe lângă tine, o urmă fierbinte
în formă de corb,
îți intră în casă
și fără să vrei
își face loc într-o grindă,
unde se astâmpără
și liniștea ta;

De pe tăvile ci,
cineva tot mai singur
culege ultimele fructe,
apoi trage storurile
se tot mișcă, mișcă acoperișul.

Versetul - 15

Un poem prea lung
precum un șarpe
ce nu se mai sfârșește;

un poem prea lung
precum o spaimă
ce se cuibărește încet, încet...

Pe o cană de smalt
am dat una de sânge,
și parcă tot nu-i perfect...
și parcă iar, a doua zi,
pe masa de scris
văd picături de apă...

Versetul - 11

În zilele acelea
care-mi luau trupul
numai bun pentru răscruci
și-l aruncau în ghearele amurgului
numai bun
pentru vini și pedepse,
m-am uitat la viață
și am văzut că este a cuvântului.

Strigătele din centrul urbei
au topit până și geamurile,
mi-au dat buzna în casă,
răsufilând ușurate
ca, în sfârșit, au găsit vinovatul...

În primăvară, bănuții de aur
găsiți prin apele zăpezii
au sporit neliniștile.

Ea, pe o bucată de gheață,
vâslește spre mine
cu arcușul viorii
devenită armură...

Versetul - 12

O iarnă întregă
am săpat un mormânt singurătății.

Pe funii de amurg,
încet, parcă să nu se trezească,
i-au dat drumul înăuntru.

Coroanele, grele ca un pian,
au înverzit de-atâtea ploii
De atunci,
în fiecare noapte
aud pe cineva
apăsând pe clantă.

Cuvântul mă apără de
năvălirea apelor negre.
Cuvântul mă apără
de pământul
înălțat până sub geamuri.

Reverber

ochii ceață arborii spaimă azi-ieri
pământul armuri putrede chipuri tăceri
drumul răpirea cenușile văzduhul
ciuturi
arșița orașul aproapele departele
gânduri

zidul sfărâmare colb ceruri var
sângele ianuarie decembrie viețile
ghețar
sufletul chit insomniile zilele viscol
frigul lăuntru singur tăceri ocol

strada venirea iașiul semnele scrisul
apele tocirca uimiri pierzanie torsul
iarba jaruri așternut epitetele
cuie urzeli îngerii humele

Versetul - 17

Să-ți tragi mâna scriitoare
din lăuntru;
și așa, dintr-o dată,
să scrii pe cer
poemul ce se va asemăna
cu tine.

Din loc în loc,
să-ți pui pereții casei
în care exiști, te-ai născut
și din care vei pleca...

Acum ești, acolo,
pe acoperișul ei,
un fel de raft
pentru cartea căreia îi vei întoarce foile
numai cu sufletul.

POVEȘTEA VORBELOR: DELOC ȘI DE LOC

de MARIANA PLOAE-HANGANU

bujor nedelcovici

VINDECAREA DE TRECUT

* Capacitatea de a nu te lua prea în serios. Umorul! Ironia dar și autoironia! Sunt oameni care se iau în serios chiar și atunci când se spală pe dinți.

* Până acum mi-am făcut rugăciunea și m-am închinat cu gândul la un Dumnezeu pe care îl știam - în copilărie - din icoane. Cu trecerea timpului mi l-am mai „văzut” și mă adresam Lui cu ochii închiși. Important era „dialogul” și „ideea”. De la o vreme, am înțeles că în locul Ideii ar trebui să așez un „Principiu Suprem”. Îmi este, totuși, dificil să dialoghez cu un... Principiu, chiar dacă nu simt nevoia „să-l văd” (rolul imaginii, al icoanei), ci doar să-l imaginez sau să-l conștientizez. Poate este tocmai trecerea de la conceptul creștin (exoteric) - mult mai familiar - la conceptul „omului autentic” (esoteric) spre care ar trebui să tind.

* Până la 50 de ani, când am plecat din țară, m-am aflat sub o „influență nefastă” determinată de istoricitatea temporală și necesitatea spațială. Din 1987, de când mă aflu în exil, mă situez sub „influență benefică” a libertății, a providenței, a forțelor celeste și ale transcendenței.

Va depinde de mine dacă o să transform elementele constitutive și disparate (haotice) ale vieții... într-un destin. Și la urmă - înainte de marca plecării - să spun: „Asta am fost!”

1 septembrie 1992

* Antizele românești: geto-romane; geto-romane-slave; geto-romane-slave-levantine (greco-turcești - Mediterana orientală); geto-romane-slave-levantine-bolșevice...

Din toate aceste antize ar trebui să rezulte o sinteză a spiritului autentic românesc. Care sunt structurile afective și mentale profunde ale acestei sinteze care să imprime civilizației noastre un caracter propriu (original), un sens istoric și rost metafizic?

S-a spus că avem o cultură dar nu avem o civilizație românească. Poate tocmai pentru că nu am reușit să dobândim o sinteză și ne aflăm mereu în antize, conflict, discordie, dihonie și ură.

* Și totuși am o amintire plăcută din viața în România. După ce i-am făcut o vizită Irinei Mavrodin - care locuiește în imobilul în care am stat și eu înainte de a pleca din țară - am întâlnit un fost vecin cu care am schimbat câteva cuvinte, apoi mi-a spus: „Când am intrat în apartamentul dumneavoastră am văzut un mic afiș lipit în bucătărie pe care scria: Măine o să înving!”

Uitasem... Amintirile m-au invadat! Pe ușa de la intrare scrisesem: Nu deschide! Mă simțeam urmărit și amenințat, chiar și între cei patru pereți ai casei. Nu voiam să fiu luat prin surprindere...

Oare pot numi „victorie” ce a urmat după 2 ianuarie 1987 când am plecat din țară? O victorie (cuvântul mă sperie, știu că opusul este eșecul) în măsura în care a fost un efort de devenire interioară pentru a descoperi „procentul de providență” înscris în destinul meu...

3 septembrie 1992

* Ora 14,15. A încetat să mai plouă. De obicei toamna e frumoasă la Paris. Anul acesta pareă ar vrea să-mi contrazică așteptările și speranțele.

* Trec mereu prin fața unui magazin în care se vând biciclete. Vreau să cumpăr și eu una și eșit între o bicicletă de curse - am visat-o de când eram copil - și un T.T. (toute terrain) care este simplă dar rezistentă. Bicicleta ar fi singurul sport pe care aș dori să-l practic pentru

a evita să mă anchilozez până la vara viitoare, când poate o să am prilejul să înot în mare. Am senzația că „o bicicletă” deține anumite puteri magice și chiar secretul căutat de Ghilgames: „Viața fără bătrânețe”. Sau, oricum, ar putea amâna „schilodirea fizică” ce apare odată cu bătrânețea?

6 septembrie 1992

* Carmen mă anunță că este însărcinată. Deci, anul viitor o să am un copil! Surpriză! Șoc! O să împlinesc 57 de ani! „Sfârșitul piesei” nu este prea îndepărtat și poate de aceea îmi îngădui această ultimă nebulie! Exaltat! Regret că n-o să fiu lângă el atunci când va avea nevoie de mine, adică în adolescență. De pe acum... îi cer lertare!

„Tu ai un destin amânat”, mi-a spus cineva. Poate de aceea trebuie să am răbdare cu mine și realizez mai târziu ce ar fi trebuit să fac în tinerețe: o familie. Până acum copiii mei erau... cărțile mele. O să-l anunț pe Adu, fratele meu. Știu că el o să se bucure.

Zi frumoasă cu soare și cer senin. Plecăm la țară, la Paul Barbăneagră care ne-a invitat să petrecem week-end-ul la el.

8 septembrie 1992

* Câteva idei pe care nu vreau să le uit:
- Estul (Levantul): nivel istoric și structuri mentale diferite de cele din Vest - de evitat comparațiile: izolaționism - europenism; bovarism personal și colectiv; orgolii individuale fără limită; voința de putere și lupta de putere politică; lipsa de responsabilitate civică, socială, juridică și morală; corupție, șiretenie, minciună, lașitate, lene, in justiție; societate în formare ce se înscrie în perioada lungă a istoriei.

- Înțelepciune: acordul dintre ființă, cunoaștere, conștiință și ... „celălalt ca tine însuși”.

- Seninătate: acordul dintre „vivre et savoir”.

- Lumea de azi: discursul unic și dominant de tip totalitar a fost înlocuit cu o pluralitate de discursuri ce aparțin unor societăți ce se află la niveluri istorice diferite și cu structuri mentale deosebite care nu pot intra în acord și dialog. „Noul Babilon” care se vrea reorganizat din punct de vedere economic. Totul pe orizontală... nimic pe verticală.

- Lumea de mâine: de o parte „Comunitatea europeană” (Roma), de cealaltă parte... „barbarii” - străinii -, cei care se află dincolo de granițele imperiului. Dependenta economică și financiară împune europenilor o „colectivitate internațională” în care țările bogate vor exclude țările sărace.

15 septembrie 1992.

* Acum, după șase ani de când am plecat din țară și după toate evenimentele ce s-au petrecut în România, mai pot să afirm că trăiesc o „reconciliere cu trecutul meu și cu țara în care m-am născut”? Trecutul poartă stigmatul consecințelor pe care le-am suportat după ce tatăl meu a fost arestat în „întinericul labirintului” pe care a trebuit să-l traversez după ce am început să scriu și să public.

Oare mi-am găsit liniștea, împăcarea, seninătatea (pe care le caut de o viață întreagă), acum, după ce am publicat trei cărți la Paris (ultima va apărea în noiembrie), iar în țară au fost publicate toate cărțile interzise?

O să trăiesc, cândva, o autentică „vindecare de trecut”?

Cred că doar în ziua în care această obsesie se va transforma într-o „normalitate” și chiar... uitare.

Î Dicționarul explicativ al Limbii Române expresiile omofone de loc și deloc sunt analizate cu bună știință separat. Prima este adverbul de negație, deloc cu sensul „nicidecum”, a doua, expresia, de loc este prezentată sub cuvântul loc și înseamnă „a fi originar din...”. Atât adverbul cât și expresia menționată sunt formate din prepoziția de și substantivul loc. Ortografierea diferită este justificată gramatical și semantic, deși până nu de mult normele academice permiteau scrierea lor identică și vine să înlăture eventualele confuzii. Cu toată originea lor comună, cele două lexeme au avut evoluții semantice diferite.

Din lat. locus româna a moștenit în rom. loc doar sensurile legate de exprimarea spațiului și, într-o măsură, în expresia pe loc, exprimă și un sens temporal „imediat”: a anunțat pe loc. Spre deosebire de alte limbi romanice, franceza, spaniola, portugheza, care au dezvoltat mai mult sfera semantică a cuvântului latinesc, atât în privința sensurilor spațiale cât și temporale - în ultimele două, dând naștere chiar la un „verbe de timp, sp. luego, ptg. logo cu sensul „îndată”, „curând” -, româna a păstrat și dezvoltat doar semnificația legată de spațiu. Nici o altă limbă romanică nu cunoaște expresia corespondentă celei românești, de loc, cu sensul „originar din...”. În latină există această expresie dar mai ales în sens figurat: de loco superiore dicere „a vorbi de sus”.

Expresia de loc este veche: ea a devenit frecventă în română mai ales în contextele: „străin de loc”, „de loc sunt din...”. În limba veche expresia de loc se folosea sporadic și cu sens temporal: „Pazvandoglu dacă au văzut așa, au leșt din cetate... și de loc s-au dus la arnăutchiu de și-au strâns oaste” (Dionisie Belistiarul, Tezaur, II, 185). Cu sensul „din partea locului” apare pentru prima dată înregistrat într-o traducere din secolul al XVII-lea: „Vudinii sânt de loc și sânt păstori” (Herodot, ed. Iorga, 241). Cu funcție de adverb de negație deloc apare frecvent abia în secolul al XIX-lea. Într-un singur loc se înregistrează și în letopiscul lui Miron Costin („și de loc letopiscea de moldovean scrisă nu să află” apud Gaster, Chrest, I, 197) dar nu este exclus ca folosirea lui să se datoreze copistului. Pentru redarea sensului „nicidecum” limba veche folosea, așa cum ne arată textele secolului al XVI-lea, adverbele și locuțiunile: nemica, întru nemie, nece (nice) com. Popular și foarte expresiv apare în secolul al XVII-lea cu aceeași folosire, locuțiunea nici de leac, păstrată până azi în special cu sens negativ, referitor la o cantitate: „pepeni barini nu se găsește nici de leac” (D. Stănoiu, Călugări și Ispite, 129). Această locuțiune se înscrie în seria celor de tipul nici un pic, nici pic, far’ de pic, nici un strop, nici o hoabă, nici o țără etc., care exprimă negația cu ajutorul unui cuvânt care singur înseamnă „foarte puțin” (v. și fr. point „punct”, goutte „picătură”, brin „fir”: Je n'ai goutte d'argent). Încercarea de a explica adverbul deloc prin de leac (influența antonimicului de tot) nu ni se pare convingătoare.

Și totuși se pune întrebarea: cum a evoluat semantic expresia de loc, care arată locul de origine către negație? (...Ești supărat? - Deloc).

Așa cum arată textele vechi, de loc s-a folosit frecvent în secolul al XVII-lea și poate mai devreme cu sensul locativ. Este de presupus că au existat contexte negative (rămâne de verificat) în care de să fi avut un înțeles cauzativ, de tipul Nu știe ceva de loc (= Nu știe pentru că nu este din partea locului), ca apoi să evolueze către „nu știe nimic”. Către această explicație suntem îndemnați de o altă pereche de cuvinte aproape identică, atât ca mod de formare cât și ca înțeles, cu cea pe care o discutăm. Adverbul defel este semantic, sinonim cu deloc și este explicat în DEX ca fiind format din prepoziția de și substantivul fel care vine din cuvântul maghiar fele, acesta din urmă însemnând „mod de a fi, soi, gen, chip”. Expresia de fel are în română un sens locativ: „De fel mi's din Ardeal”, este o prescurtare a expresiei de felul meu, tău și înseamnă fie „din fire”, „din temperament” etc., fie „de proveniență”. Este curios că tocmai această expresie a devenit și cu adverb de negație, provenind fără îndoială dintr-o folosire contextuală similară: Nu știe de fel (Nu știe din cauza firii sale sau a locului de unde vine) cu apoi, prin folosiri repetate să evolueze către sensul de negație: Nu știe defel (=Nu știe nimic).

„FAISONS UN RÊVE?“

de ȘTEFANA TOTORCEA

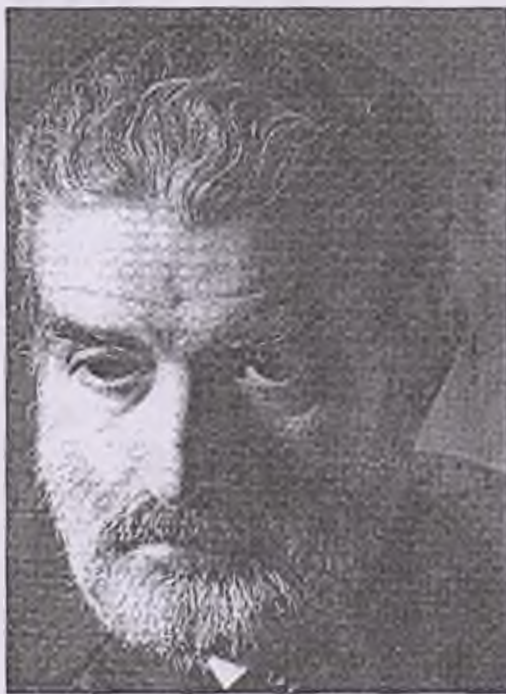
Constantin Mateescu face parte din generația celor care ar fi trebuit să intre în circuitul literaturii în anii '50. După perioada de tragică stagnare a culturii române, avea să debuteze tardiv, la 37 de ani, cu un volum de proză scurtă (**Rochia cu anemone**, Editura pentru Literatură, 1966). Deși nici astăzi nu este un nume cu rezonanță în ceea ce am putea numi „viața literară” românească, este fără îndoială un scriitor rafinat și activ, publicând, cu începere din anul debutului și până în 1985, aproape anual câte un volum, iar din 1985 până astăzi alte șase volume (fără a socoti reeditările). Dintre titluri: **Auroalca**, nuvele, E.P.L., 1967; **Walhalla**, nuvele, Editura Eminescu, 1973; **Bal la casa ofițerilor**, Editura Scrisul Românesc, 1984; **Fantezie pentru trompetă solo**, nuvele, Editura Eminescu, 1976; **Autoportret cu bască**, roman, Editura Cartea Românească, 1981; **Anonim flamand**, Editura Eminescu, 1983. Cele mai recente apariții ale sale sunt cele două volume de jurnal pe care vrei încerca să le prezint: **Jurnal I**, Editura „Antim Ivireanul”, Rm. Vâlcea - 1997 și **Jurnal II**, Editura Silviu Popescu, Rm. Vâlcea - 1998.

Jurnalul publicat până acum acoperă perioada 1966-1967 (vol. I) și 1968-1972 (vol. II). Chiar de la prima însemnare (1 ianuarie 1966), autorul își justifică demersul, mărturisindu-se a fi „tipul arhivarului impentent” (vol. I, pag. 5). Își face notațiile constant, la interval de câteva zile. Cel mai adesea, notația este albă, impersonală, chiar dacă este vorba despre neplăceri personale sau necazuri de familie (nu duce lipsă nici de unele, nici de altele). Ai putea să crezi la început că o astfel de neutralitate este „confectionată” de teama unor posibile represalii politice (se știe că scriitura intimistă nu a fost niciodată agreată de regim). Însă, pe măsură ce parcurgi jurnalul și găsești aprecieri neechivoce, chiar incendiare cu privire la evenimentele politice (după „tezele din iulie”, în 1971, îl compară sățis pe Ceaușescu cu Hitler), trebuie să-ți dai seama că stilul pentru care optează este motivat de altceva.

În jurnal, scriitorul se folosește de unul dintre procedeele pe care le aplică uneori și în lucrările de ficțiune: relatarea la timpul prezent, care „sună mai autentic, mai adevărat” (subl. în text), după cum spune într-o însemnare a sa despre timpul narării (20 decembrie 1971). Într-o altă însemnare, despre încercarea de a-și exorciza o amintire traumatizantă prin construcția unei narățiuni, mai face și afirmația că „există o stilistică a memoriei”, ce ține de iscusința de a „selecționa” și „monta” amintirile (20 decembrie 1966). De asemenea, la 17 decembrie 1970 notează: — trebuie să fie, oare, sinceritatea o virtute obligatorie a jurnalului?”

Prin urmare, putem fi siguri că avem de a face cu un stilist experimental, deloc naiv, care însă pare a-și exhiba cu franchețe procedeele în fața cititorului. De vreme ce selecția faptelor și timpul narării sunt suficiente pentru a transfigura realul, notația albă, impersonală poate fi doar o simplă capcană în care cititorul nevizitat cade, luând ca atare tot ce i se oferă în „confesiune”. Însă nu acesta este cazul lui Constantin Mateescu. Felul neostentativ și reținut al scriiturii sale nu pare nici pe departe un artificiu, din moment ce „personajul-narator” din acest jurnal apare din propriile-i însemnări ca un introvertit și un retractil. Lipsesc total din însemnări revolta, resentimentele, sentințele morale, pentru a lăsa loc exclusiv descripciei. În loc să-i creeze cititorului impresia unei notații simultane cu tensiunea trăirii efective, și în ciuda folosirii — atât de adecvate pentru autenticitatea jurnalului — a timpului prezent, scriitorul nu oferă decât un peisaj sentimental arid și un refuz al ostentației „trăirii”. Cu alte cuvinte, el refuză căutarea expresă a unei tehnici de creare a „efectului de sinceritate”. Dimpotrivă, când însemnările uzuale despre evenimentele cotidiene minor tind să alunecă spre confidențe sau aprecieri prea personale, notația din ziua respectivă ia sfârșit brusc, de parcă autorul s-ar rușina de propriul exhibitionism. Sau, dacă nu poate ține piept ispitici

lirismului, evită un posibil contrast cu scriitura sobră ce caracterizează restul jurnalului, luându-și pretextul distanței în timp și al autocitării introduse prin formule de genul: „Text găsit printre hârtii mai vechi” (II, 295), sau: „Dintr-un caiet uitat” (II, 123). Portretele sunt lapidare, fixate cu câteva tușe schematic dar eficiente, adesea chiar eride. Din

constantin mateescu

când în când, pentru contrast, apare „colată” în text câte o listă de bucate din perioada antebelică, găsită ca din întâmplare și redată ea atare, fără comentarii inutile. Sau, sub pretextul unei incursiuni la circ, notează, la fel de sec: „Brute și clowni, acesta-i circul” (11 decembrie 1970); în contextul obsesiei autorului pentru scenariu și spectacol, această scurtă constatare capătă valoare simbolică, fie și datorită inevitabilei tendințe a cititorului de a investi generos în orice afirmație susceptibilă de o interpretare la un nivel mai înalt.

Astfel, cazul acestui jurnal ține de un paradox: Constantin Mateescu se folosește de trucuri și eschive literare tocmai în scopuri demistificatoare! „Autenticitatea trăirii” se ascunde în spatele unei măști de impasibil grefier al zilelor. Dar, paradoxal, tocmai această mască îl dezvăluie pe deplin pe cel din spatele rândurilor.

Poziția sa de personaj marginal al vieții literare, ca și lipsa sa de ambiții „lumești” îi permit să observe nestingherit sarabanda vieții publice a creatorilor epocii și să o noteze detașat, ca un martor din afara jocului, ca unul conștient de faptul că istoria literară nu va înregistra agitația celor ce joacă după cântec, ci doar opera, fără contextul ureărilor și coborârilor personajelor pe scara valorilor primite de-a gata: „Istoria literară înregistrează numai *operele*, conjunctura se risipește în uitare, nu mai contează. Devine peisaj, decor, butaforie...” (21 noiembrie 1972 - subl. în text).

Jurnalul este un document autentic, descriind tocmai această „butaforie”, contextul maladiu, aproape ircular al epocii. Așa cum construcțiile gigantice îi dau un intens sentiment al desertăciunii, epoca pe care o trăiește îi dă autorului sentimentul că asistă la un imens spectacol, că este personaj într-un vis kafkian, asistând la meciul vieții cu mâna rece a morții pe umăr, fără a putea interveni în nici un fel pentru a modifica scenul de pe teren (v. visul

din noaptea de 16-17 noiembrie 1970, pe care și-l rezumă ca pe o schiță oarecare - ba îi dă și un titlu: „Fuga”!). La 8 mai 1971, notează: „Istoria e o farsă pe care destinul ne-o joacă zilnic, cu obstinație, și pe care o primim senini, cu gândul după o încertă clipă de fericire...”. De aici și neutralitatea tonului jurnalului: cel ce (se) povestește se simte mai bine în postura de spectator (fie și de la galerie - ba de acolo vede mai bine ansamblul!) decât de actor. El nu joacă, ci doar contemplă, nu însă fără regretul că oricum fatalitatea îl conduce inexorabil spre scopuri doar de ea știute, transformându-l nu atât în actor cât în simplă marionetă. Obligat fiind să joace felurite roluri în viața socială a epocii, histrionismul ajunge să-i repugne într-atât, încât nici rolurile firești (cum ar fi acelea, minore, de tată sau de Moș Crăciun!) nu le mai poate juca. Ființa sa refuză cu obstinație, parcă dintr-un reflex de autoapărare, orice fel de mistificare.

Termenii din aria semantică a cuvântului „spectacol” („spectaculos”, „măști”, „carnaval”) revin obsesiv în jurnal, mai ales spre ultima parte a perioadei. Sunt memorabile paginile prilejite de reuniunile sociale obligatorii. Din unghiul său marginal, Mateescu observă nestânjenit. Scenă (decor - holul Casci Scriitorilor): președintele Uniunii Scriitorilor răspundând amabil la acuzațiile agresive ale unui tânăr protejat al său care îi reproșează că nu a avut grijă să-l apere (!) de atacurile unor contrași (protagoniști: Zaharia Stancu și Dumitru Țepeneag). Scenă: în anticameră la Eugen Barbu, timp de o oră, pentru o audiență de... 50 de secunde... Teama redactorilor ce preluaseră sarcina cenzurii cu exces de zel, de teama pierderii slujbei... Nostalgia proaspeților întorși din „vizitele de lucru” în Occident... Și așa mai departe. Persoanele lumii în care scriitorul se mișcă devin, sub incidența privirii sale, personaje grotesci descinzând din filme, manechine „pierdute în ceață” (II, pag. 247), măști ajustate pentru a „corespunde” și pe care scriitorul adesea le prezintă așa cum vor ele să apară. Însă această atitudine aparent obiectivă, prin care autorul nu descrie, ci „citează” masca, este suficientă pentru a răsturna instantaneu întregul portret.

Încercând să-și refacă propriul peisaj interior, cât și atmosfera din perioada tulbură a instaurării comunismului, scriitorul (în treacăt fie zis - cinefi! împătimit) constată cu stupor că tot ce poate reconstitui (cel puțin din epistolarul său de atunci) este că trăise acea epocă într-o „lume cinematografului, în care suferințele (...) era voalate de lumina orbitoare a reflectoarelor” (31 mai 1967). Acest fapt, alături de formula de recunoaștere („Faisons un rêve?”) inventată împreună cu prietenul Roland Aneanu în copilărie, reprezintă un simptom caracterizant pentru o întreagă generație zdrobită și obligată să trăiască din expediente de libertate fictivă. Fascinația autorului pentru decorurile de carton ale teatrului și operii, pentru „riul de deriziune” (II, 185) al bălciului de la Moși nu este decât o contraparte a fascinației sale pentru momentul, surprins din culise, în care dansatoarele ies din scenă, abandonând strălucirea mistificării și redevenind preumanele făpturi zdrobite de efortul de a dansa „conform indicațiilor”.

Autorul acestui jurnal se înfățișează ca un actor dezabuzat al farsei istoriei, apăsător de melancolia celui care a obosit să poarte masca, a actorului ce simte acut nevoia unei vieți proprii în afara spectacolului impus de regia tiranică a destinului. Într-o asemenea lume, simpla existență a literaturii este „subversivă” prin abundența formulcelor modale ale posibilului pe care le propune. Literatura devine astfel unica modalitate de evadare dintr-o realitate devenită panopticum, gest înțepenit în care formulele posibilului sunt înlocuite cu cele ale obligatorului, iar alternarea scenariilor este înlocuită cu spectacolul unic. În rest, memoria transportată în literatură rămâne ca „un vis frumos, (...) o himeră care ne aurolează amintirile, oricât de triste ar fi ele” (*Auroalca*, p. 67) și care salvează un trecut ce părea condamnat fără drept de apel încă din clipa în care putea fi încă numit „prezent”.

„Fiarele acestui pământ meritau o specie umană mai reușită” (dr. Nicolae Dărămuș)

ARCA LUI NOE

de MIHAI STOIAN

Mai zilele trecute un bun și distins prieten, om cu frica lui Dumnezeu, s-a găsit să-mi vorbească despre... priorități: - Oamenii sau câinii?, m-a somat îmbufnat. Ce „problemă” se cuvine a fi rezolvată mai întâi?

- Oamenii și câinii, i-am replicat (amintindu-mi aforismul lui Balthazar Gracian: „Pentru a trăi, lasă să trăiască”).

Este absolut uimitoare exactitatea cu care Dumnezeu îi cere lui Noe, la cei cinci sute de ani ai patriarhului, să-și construiască arca-salvatoare:

- Fă-ți o corabie din lemn de chiparos... Iată și măsura după care s-o faci: trei sute de coși să fie lungimea corabiei, cincizeci de coși lărgimea și treizeci de coși înălțimea ei...

Adică: 200 de metri - lungime, 32 de metri - lărgime, 20 de metri - înălțime.

Dintre toate dobitoacele cele curate ia cu tine câte șapte perechi, parte bărbătească și parte femeiască, iar din dobitoacele necurate câte o pereche, parte bărbătească și parte femeiască. Așijderea și din păsările cerului câte șapte perechi, bărbătușul și găinușă, ca să le dăinuiească sămânța pe toată fața Pământului. Căci peste șapte zile eu voi slobozi ploaie pe pământ, timp de patruzeci de zile și patruzeci de nopți...

Mi-ar plăcea să cred că, atunci și acolo, pe Arca lui Noe, la data potopului se vor fi aflat și șapte perechi de câini (șapte lupi, ori șapte șacali, situați, de majoritatea etologilor, în genealogia câinelui). Konrad Lorenz (Premiul Nobel, 1973) dezvăluie existența unor carențe în mentalitatea contemporanilor noștri: „Astăzi, încă, în ochii multor oameni, câinele păstrează nu știu ce stigmat de impuritate care îi vine de la strămoșii săi nemărturisii”. Oricum, câinele este cel mai vechi animal domesticit de către om, căruia i-a însoțit apariția și formarea. Așadar, o abordare exterminatorie, crudă și nedreaptă, astăzi, ar constitui un act de incontestabilă trădare la adresa „străbunului prieten” al rasei umane. Același etolog și zoolog austriac reînvie împrejurări ancestrale, schițându-le cu mână sigură și inventivitate științifică. Supraviețuirea omului preistoric a fost o permanentă hăituire reciprocă, lapidar exprimată în formula interogativă: „Cine pe cine vânează?”. Antecesorii noștri au fost obligați de soartă să fugă de colo, colo, fiind veșnic frânți de osteneală, motiv pentru care ațipesc greu, cu urechea ciulită... Totul până într-o seară unică, în care un individ alfa va avea o intuiție genială: el îi îngăduie unui șacal pripășit la locul tribului să se înfrupte dintr-un rest de vânat, ceea ce-l determină pe nou-venitul să rămână apoi pe aproape, în timp ce oamenii pot, în sfârșit, să se odihnească în siguranță. Șacalul în cauză va fi fost cel dintâi animal folositor hrănit, în compensație, de om.

Repet:

- Oamenii și câinii!

Deși situați pe treapta cea mai de sus a scării animale, în ierarhia inteligenței, în descifrarea misterului misterelor, ne dovedim mereu incapabili să ne asumăm îndatoririle ce ne revin și în complexa „problemă” a câinilor vagabonzi, porecliți - mai abil - a fi câini comunitari. Organizațiile specializate, inclusiv cabinetele de medicină veterinară, primăriile etc. ne-au tot făgăduit că vor purcede la inventarierea tuturor câinilor fără stăpân, că

vor trece apoi la sterilizarea, tratarea și vaccinarea lor, prelinzând, totodată, că nu va mai fi practicat exterminarea câinilor, uneori chiar de către hingheri, alteori preschimbați în manuși de piele (unele ajunse - zice-se - și peste hotare). Cu alte cuvinte, fără tresărire am seos pielea „prietenului” canin la vânzare pe valută forte.

Bineînțeles, departe de noi gândul de a soluționa încălțita „problemă” după modelul altora, ca de pildă cel al Hong-Kong-ului, unde 150 000 de pui de câini de crescătorie (atenție! carnea de câine este comestibilă, proaspătă sau în conserve, în acea parte a lumii) au fost „electronizați”, respectiv li s-a implantat în zona gâtului microcipuri care slujesc la identificare și evidență: pe un scanner, fiecărui exemplar i se poate citi numărul de înregistrare, vaccinurile efectuate, deci avem de-a face cu un autentic „carnet de sănătate”, ținut la zi, strict. Microcipul, scannerul, pietroiul și bâta întrupează noțiuni și practici situate la distanțe milenare unele de altele. Un prim rezultat remarcabil: în anul cu pricina, pe întreg teritoriul Hong-Kong-ului nu s-a produs nici un singur caz de turbare... Să turbezi. nu alta!

Pe frontonul templului din Delfi este gravată o inscripție pe care Socrate și-a ales-o drept deviză: „Cunoaște-te pe tine însuși”. Îndemnul nu și-a pierdut din actualitate. Dimpotrivă. Iar Konrad Lorenz ne atrage atenția, în deplină cunoștință de cauză: „Acela care cunoaște cu adevărat animalele este, prin însuși acest fapt, capabil să înțeleagă deplin caracterul unic al omului”.

„Viață de câine”. Câți dintre semenii noștri n-au ajuns să ducă o astfel de „viață” - sute și sute de mii de oameni - sub pragul sărăciei devenită endemică? Existența patrupezelor canine ne însoțește statomnic zilele. Căci este realmente sublim să cinstești faptul de a te afla călărat în vârful piramidei viețuitoarelor Pământului, așadar răspunzător față de acești însoțitori de-o viață (a lor - firește - longevitatea câinilor fiind mult mai redusă decât a noastră, a așa-zișilor „stăpâni” de suflete de animale): „Stăpâne./Stăpâne./Îți cheamă ș-un cânc./Cel mai bărbătesc/Și cel mai frățesc...”

S-ar putea spune că dandanaua actuală își are sursa în campania de demolări de prin anii '80, când locuitorii Capitalei, precum și cei din provincie, s-au pomenit puși în situația de a-i părăsi, în voia soartei, pe câinii din propria ogradă. Despărțire dureroasă și pentru unii, și pentru alții! Oricum, înmulțindu-se necontrolat și în progresie geometrică, iată-i pe credincioșii „prieteni” lăsați pradă străzii, vagabondajului, batjocurei și cruzimii unuia sau altuia. Oare ați băgat de seamă cât de numeroși sunt câinii famelici, infirmi, întâlniți zilnic drept probă vie - că n-au de mâncare, e-au avut de-a face cu bâta și bastonul, ori cu pietroiul azvârlit cu sete de la distanță. Autoapărare? Haida-de! De regulă, simpla simulare a aruncării unei pietre ridicată, imaginar, de pe jos, gonește animalul deprins, la ora aceasta, să reacționeze și el agresiv, fiind hăituit, pocnit, vlăguit, ceea ce - până la urmă - ilustrează reacția degradantă a omului, cu efecte paradoxale, de nedorit. Seminița

umană, abrutizată parțial sau total de grija zilei de mâine, se poartă în consecință, adică nepotrivit. Gesturile de binefacere, purtarea de grijă, bunătața sufletească par a fi, vai! niște mofturi, un exces de responsabilitate benevol asumată, o încălcare a... priorităților:

- Oamenii sau câinii? Oamenii și câinii!

Întâmplările cu câini și oameni sunt nenumărate. Merită să ne reamintim de tristele împrejurări ale morții lui Wolfgang Amadeus Mozart, obsedat - în ultimele sale luni de viață - de imaginea unui personaj straniu, necunoscut, înveșmântat într-o pelerină neagră, care i-a comandat, plătindu-i pe loc suma de 50 de ducați, un **Requiem**. „L'angelo della musica” îl socotește pe individ drept un mesager al Morții, deși - în realitate - acesta nu era decât intendentul Leitgeb, aflat în slujba unui aristocrat meloman și escroc, contele Walsegg; căci slujbașul comanda în secret fel de fel de compoziții, unor compozitori consacrați, pe care, apoi, contele le prezenta la reședința sa ca fiind... opere personale. Asemenea și cu **Requiemul**, doar că, în închipuirea aprinsă a lui Mozart, bolnav, imobilizat la pat, el își scria propriul cântec de adio. Chinându-se vizibil, secondat îndeaproape de elevul său preferat, Franz Süßmayer, aproape muribundul - fără a-și părăsi camera - izbutește o primă audiere împreună cu ceilalți, a **Requiemului** (4 decembrie 1791). Soția lui Mozart lipsește din Viena, aflându-se la băi. Se găsește prin apropiere, însă, cățelușa Hansi... Ea latră lugubru. Pe parcursul nopții Amadeus se prăpădește, ultimul său cuvânt abia șoptit: „Mamă”. Brusc, afară se dezlănțuie o furtună de zăpadă. Cățeaua Hansi nu tace. Peste două zile, după-amiază, are loc înmormântarea. Vremea rea îi alungă, treptat, pe însoțitorii convoiului funerar, astfel încât, la trecerea pe podul de peste Dunăre, omul de pe capră vede că sicriul e urmat doar de cățeaua capelmaistrului. Mozart e înhumat într-una din gropile comune, de care Hansi, în pofida timpului vitreg, nu se mai îndepărtează. Paznicul cimitirului i-a dus de mâncare, a încercat s-o gonească, degeaba. A murit înghețată, flămândă, deznădăjduită. Cu milă și prețuire, paznicul a îngropat-o la marginea gropii comune în care Amadeus își doarme somnul de veci.

Omul cunoaște fragmentar lumea animală, deci inexact, ceea ce-l determină să se poarte, adeseori, nedrept și hain, deși cruzimea manifestată față de animale se întoarce, întotdeauna, împotriva vinovatului, căci el le aplică apoi semenilor săi tot ceea ce i-au făcut și animalului. Pământeanul și-a arogat dreptul de a decide soarta animalului, fără a se întreba cine anume l-a îndrăznit să se poarte ca un demiurg? Cucerirea naturii de către om s-a preschimbat, în majoritatea cazurilor, în distrugerea ei. Război tacit. Pe măsura instaurării civilizației au crescut și „îndatoririle” cu care omul îl împovărează pe animal.

Cu miliardele de lei cheltuite recent pentru alegerea Primarului general al Bucureștilor, câți câini am fi putut salva?

VOIOASE ȘI MEȘTEȘUGITE...

de MARIA LAIU

Chiar dacă un regizor profesionist nu este în fiecare zi genial, unic, nemaipomenit, spectacolele sale au un halou, o forță; sunt purtătoarele unor gânduri ce te fac lesne să descoperi diferența dintre diletanțism și meșteșug. Este ceea ce mi-a trecut întâi și întâi prin minte văzând, cu un timp în urmă, două spectacole realizate de Alexandru Colpacci la Teatrul „Sică Alexandrescu” din Brașov.

Primul - *Iubiri neterminate* de Paul Edmond (traducerea: Alexandru Colpacci), scenografia: T. Th. Ciupe, ilustrația muzicală: Delia Șerban - a fost mai mult un moft simpatic pe o piesă belgiană bine scrisă (în

genul comediei ușoare franțuzești), poetică dar fără cine știe ce profunzimi. Corect pus în scenă, fără artificii de prisos, spectacolul ne-a amuzat nelăsându-ne vreme să ne plictisim. Personajele - ființe banale divagând pe marginea unor iubiri imposibile, într-o cafenea de cartier - au fost interpretate cu multă bunăvoință, poate cu un strop de stridență (nu întotdeauna justificată) de către Adrian Rățoi (Bărbatul cu fața însângerată), cu farmec (uncori cam anost) de Gabriela Butuc (Chelnărița nu prea înaltă) și cu o naturalitate (cam monotona pe alocuri) de către Gabriel Săndulescu (Caracala mic și chel).

Scenă din „Cum vă place”

Cel de-al doilea - *Cum vă place* de William Shakespeare (versiunea scenică: Alexandru Colpacci), decorurile: T. Th. Ciupe, costumele: Vioara Bara, mișcarea scenică: Roxana Colceag, ilustrația muzicală: Delia Șerban - fără a fi o capodoperă, a izbutit să trezească interes mai ales datorită amalgamului de idei puse în joc și care au conferit reprezentației vioiciune și mult haz. În elanul său creator, Alexandru Colpacci

pare că a dorit să ne capteze atenția cu orice preț amestecând (și nu la întâmplare!) elemente ingenioase: delimitarea clară a spațiilor de joc prin folosirea scenei (Pădurea, locul surghiunului) și a lojei oficiale (Palatul, locul unde se țes intrigile), costume bizare încărcate de erotism, un singur pomișor (cu „chip” de umbrelă) pentru o pădure întreagă, iar în locul copacilor - o mulțime de cufere reprezentând bagajele exilaților... cu trucuri destul de ieftine: simboluri falice pe scufiile îndrăgostiților, un talmeș-balmeș muzical (ce-i drept amuzant), un duce homosexual (simpatic dar needificator)... Mișcare multă, imagini frumoase!

Din păcate, se pare că nu toți actorii au fost cucerțiți de o asemenea formulă, astfel încât există unele discrepanțe la nivel de interpretare. Dacă, de pildă, Mara Nicolescu (Rosalinda) și Iulia Popescu (Celia) sunt cuceritoare prin tenacitatea cu care-și conduc personajele prin toate meandrele impuse de regizor păstrându-și o ingenuitate plină de umor, Mircea Andreescu (Tocilă) - artist cu real talent și cu îndelungă experiență scenică - abia de se vede. El trece prin scenă cu o ciudată discreție, ca și cum ne-ar cere scuze că ne deranjează. Pentru prima dată, am avut această impresie urmărind evoluția a unui interpret! Nici Costache Babii (Jaques melancolicul) nu pare să-și fi înțeles prea bine rostul în spectacol; are o anume naturalitate, nedăunătoare întregului, dar puțin concludentă pentru personaj. O apariție nostimă e cea a lui Marius Cordoș într-un Silviu mititel și cam năpăstuit de voluntara sa iubită, Phebe (Bianca Zurovski).

Voioase și meșteșugite, cele două reprezentații au reușit să ne descrețească frunțile pentru o seară!

cinema

OLIMPUL DIN EMPIRE STATE BULDING

de ILINCA GRĂDINARU

Intâlnire cu Joe Black este un film care pune o problemă cu o lungă istorie în cultura europeană: cea a morții și a vieții din perspectiva muribundului.

Prin intermediul unei imagini sobre, elegante, realizată de Emmanuel Lubezki într-o cheie rembrandtiană, nedusă până la capăt din cauza grijii față de o corectitudine ce nu permite dezechilibrul sau o monocromie extremă, prin intermediul scenografiei semnate de Dante Ferretti, discretă, dar de o bogăție barocă sau, prin intermediul marelui actor, Anthony Hopkins - rafinat, puternic, fața în față cu un rol aproape autobiografic - prin toate aceste atuuri indiscutabile filmul ne transmite o viziune, viziune specifică unei culturi americane la sfârșit de mileniu și anume, replica sa în relația omului modern cu transcendentul.

America este o țară care nu a avut șansa unei epoci primitive. Deși aparent o nație tânără, ea nu a cunoscut adevărata adolescență spirituală a creării miturilor, legendelor și religiilor. De aceea, poate, din punctul său de vedere, metafizicul nu este o valoare perceptibilă sub altă formă decât a demitizării, a implicării sale în cotidian, într-o cauzalitate strânsă, un factor terorizant pentru americanul contemporan.

Zeu al epocii sale, impunând pe și mai puternicul și omniprezentul zeu al banului, americanul încearcă să-și aservească misterele. Le dă corp uman, le include realității proprii sale vieți și, zicându-și că le cunoaște, începe să facă „târguri” cu ele.

În *Intâlnire cu Joe Black* moartea, care a luat corpul unui tânăr, vine să-și târguiască o scurtă vacanță printre muritori, cu următoarea sa victimă, aceasta primind în schimb câteva zile în plus, de rămas bun. Simplificarea e dusă până la extrem în jocul scenaristic: Moartea se îndrăgostește! Situația naște, evident, momente comice, dar și lacrimogene și, astfel, tenebrele încep să facă șotii, umbrele sunt caraghioase, morțile, siropoase și lumca lui Hades de o sentimentalitate „eau de rose”.

Date fiind lucrurile, stăm și ne întrebăm de ce s-or fi chinuit de-a lungul secolelor înțelepți și sfinți să cerceteze originile ascunse ale

vieții umane sau cauzele tainice ale curmării sale? Soluția pare la îndemâna oricui: accesibilitatea mitului îl face mai puțin înfricoșător și, până la urmă, o înțelegem și noi pe biata Moarte, cum și ea ne înțelege pe noi. Și ruptura s-a produs, o ruptură dureroasă pentru european, cea dintre individ și propria lui spiritualitate. Aparențele și numai ele au dreptul la replică. E comod, dar traumatizant. Umanizarea morții pare un strigăt al cului împotriva condiției sale pieritoare, dar nu e de fapt decât un divorț cu ceea ce-l domină dându-i viață în același timp. Misterele au îmbogățit existența umană și au creat cultura. Istoria Europei nu-i dă dreptul să plece capul timidă și complexată în fața „miracolului civilizației americane”. Pentru că acest compromis tragic naște lipsa capodoperei, crudă realitate a cinematografului mondial de acum.

Autorul *Scriturilor române de azi* e un autor mediu, prin excelență mediu, cu toate sugestiile termenului, atât ca situație din punct de vedere axiologic, cât și ca tendință de a media opiniile altora ce s-au pronunțat, frecvent, cu mai multă pregnanță anterior, ca ambiție de a „arbitra” unele stări conflictuale. Din păcate, în această ultimă postură, i se divulgă partizanatul „apolitic”. Lipsit de o personalitate puternică, la cota situațiilor

spiritul combinativ, versatilitatea, adaptarea. S-a dovedit un magistru al ambivalenței: sub regimul comunist a cules atât avantajele carierei oficiale, cât și elogiile opoziției anticomuniste (până și Monica Lovinescu și Virgil Ierunca s-au lăsat multă vreme derutați de jocul său duplicitar), sub cel postdecembrist s-a pus în serviciul regimului de restaurație, afișând o bizantină „detășare”, sub eticheta „apolitismului”, în virtutea căreia

fără comentarii

urmărite, e, paradoxal, inapt de obiectivitate. (Obiectivitatea autentică presupune o înaltă disciplină intelectuală și morală, o transpersonalitate care implică sacrificiul). „Un Iovinescu cu capul în jos”, așa cum l-am definit, ce face altceva dl. Eugen Simion decât să mimeze stragerea, de care e funciarmente incapabil? D-sa s-a dovedit mai interesat de contingent decât de absolutul valorii. Ghidat de un conformism mai mult ori mai puțin rafinat, a fugit totdeauna de risc. Înfruntărilor virile, leale, le-a preferat

ar fi poștit din nou și sufragiile opoziției! Să nu-l subestimăm, totuși! Să nu cădem în păcatul negativismului d-sale infatuat, atunci când nu dispune de argumente! Să-i recunoaștem d-lui E. Simion o anume vocație și anume merite în cadrul literaturii române contemporane, precizând că e o vocație de calibru mijlociu, care s-a ramificat adesea în țevăria intereselor conjuncturale, fapt ce, mai cu seamă în ultimii ani, a șubrezeit considerabil autoritatea purtătorului ei.

(Gheorghe Grigurcu - *Paradigma*)

Având în vedere omagierea operei eminesciene, cât și tradiția culturală a orașului Botoșani, Centrul Județean de Conservare și Valorificare a Tradiției și Creației Populare, Botoșani, cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani, în colaborare cu Inspectoratul Județean pentru Cultură, Botoșani, Uniunea Scriitorilor din România și Muzeul Literaturii Române din Iași, organizează cea de a XVII-a ediție a *Festivalului - concurs național de poezie și interpretare critică a operei eminesciene „Porni Luceafărul...”* în perioada 13-15 iunie 1999, la Botoșani, Vorona și Ipotești.

Concursul își propune să stimuleze cunoașterea operei eminesciene și creația poetică a tinerilor, cât și să sprijine debutul editorial al unor poeți prin editarea unor volume de poezii. Se va acorda un premiu al Asociației Scriitorilor din Iași pentru un volum de debut publicat. La această secțiune, cei interesați vor trimite două exemplare din volumele publicate în perioada 15 iunie 1998 - 30 mai 1999.

Concursul de creație se adresează celor care n-au debutat încă în volum și n-au mplinit vârsta de 39 de ani.

Lucrările vor fi expediate în

următoarele condiții:

POEZIE: - un volum de 35-40 de poezii în trei exemplare, pentru secțiunea **DEBUT ÎN VOLUM;**

- zece poezii în cinci exemplare, pentru celelalte premii;

INTERPRETARE CRITICĂ A OPEREI EMINESCIENE: - un eseu dactilografiat în trei exemplare, cel mult 15 pagini.

Toate lucrările vor fi semnate cu un **MOTTO**. Într-un plic închis, care va însoți lucrările, vor fi introduse toate datele concurentului, inclusiv adresa, nr. de telefon. Același motto va figura și pe plicul închis. Lucrările vor fi trimise până la data de 10 mai 1999 pe adresa: Centrul Creației Populare Botoșani, str. Unirii 16, cod 6800.

Festivitatea de premiere va avea loc în cadrul „Zilelor Eminescu”, în perioada 13-15 iunie 1999, la Botoșani, Vorona și Ipotești.

Un juriu format din scriitori, critici literari și reprezentanți ai organizatorilor va acorda premiile.

Juriul, de comun acord cu organizatorii, are latitudinea de a redistribui premiile. Relații la telefon: 031515448.

Biblioteca noastră

- 1) **Întâlnul Eminescu** (Cristian Livescu), eseuri, Ed. Crigariu, preț neprecizat.
- 2) **Călătorie spre centrul infernului** (Ruxandra Cesereanu), eseuri, Ed. Fundației Culturale Române, preț neprecizat.
- 3) **Aici pe pământ** (Ion Vieru), versuri, Ed. Prometeu, preț neprecizat.
- 4) **Albert Camus - mit și metafizică** (Florian Bratu), eseuri, Ed. Junimea, preț neprecizat.
- 5) **T(Ț)ara mea** (Radu Macrinici), teatru, Ed. Unitext, preț neprecizat.
- 6) **Forma** (Crăciun Bejan), eseuri, Ed. Familia, preț neprecizat.
- 7) **Dimineața iubirilor noastre pământene** (George Băculescu), proză, Ed. Mlad, preț neprecizat.
- 8) **Clepsidra neuronilor** (Liliana Grădinaru), versuri, Ed. Eminescu, preț neprecizat.
- 9) **Golurile din pâine** (Costel Stancu), versuri, Ed. Marineasa, preț neprecizat.
- 10) **Capcana de șobolani** (Ștefan Zicher), teatru, Ed. Unitext, preț neprecizat.
- 11) **Vorba ala... hăi to'arăși** (Florea Ilie), proză, preț neprecizat.
- 12) **Făptura de fum** (Lucian Pop), proză, Ed. Eta, preț neprecizat.
- 13) **Presa și toleranța** (Marcel Tolcea, Călin Rus), publicistică, Institutul Intercultural, preț neprecizat.
- 14) **Floarea de rouă** (Gavril Pompei), versuri, Ed. Dacia, preț neprecizat.
- 15) **Măntore în Bermude** (Val Gheorghiu), proză, Ed. Timpul, preț neprecizat.

Cluj

1. Zicher Ștefan - teatru
2. Mihai Dragolea - critică
3. Olimpiu Brendea Deșliu - poezie
4. Gheorghe Mihai Bârlea - poezie

Iași

1. Dorin Ploscaru - poezie
2. Mihai Merticaru - poezie
3. Dana Diaconu - traduceri

Brasov

1. Mircea Brenciu - proză

Craiova

1. Cristian Liviu Burada - poezie

București

1. Alexandru Vona - proză (Paris)
2. Alexandru Condeescu - critică
3. Amelia Pavel - traduceri
4. Ardian Christian Kuciuk - proză
5. Nina Vasile - poezie
6. Constantin Bălăceanu Stolnici - critică
7. Ion Hangiu - critică, istorie literară
8. Nicolae Penes - non ficțiune
9. Vasile Tepordei - proză
10. Irina Nicolau - non ficțiune
11. Elena Chițimia - poezie
12. Gheorghe I. Șerban - traduceri
13. Nicu Teodorescu - non ficțiune
14. Andrei Niculescu - traduceri
15. Dan Lucinescu - non ficțiune
16. Dan Ghițescu - Canada
17. Gabriel Țepelea

MITUL LUI ORFEU ȘI EURIDICE

Cât de dramatice ni se par acele zile, toate acele zile, călduroase ori reci, luminoase sau mohorâte! Pe atunci, până și celui mai amărât dintre noi îi era dat să deschisă o poartă și să descopere aventura. Știm prea bine că hazardul a făcut să trecem mai departe și că, în loc să fi devenit eroi, ne-am dus la birou, am scris cărți și am făcut dragoste. Grație magiei sau iresponsabilității memoriei ținem minte totul, chiar și teama sau oprobiul care ne apasă ca o greutate de plumb pe piept, cu nostalgie, până când, în cele din urmă, ca să reacționăm, recunoaștem că viața ne oferă neînclat prilejuri să ne pună la încercare. Viața e la fel de gingașă și fugară precum argintul viu ce se împrăștie dintr-un termometru spart. Sau poate că trebuie să apelăm la imaginea clasică și s-o comparăm cu o floare, simbolul frumuseții triumfătoare, pe care stângăcia unor mâini o întunecă și ofilește. Prevestirile se ivesc pretutindeni; cine deschide bine ochii, vede și, de bună seamă, nu trebuie să lase ca forța de gravitație a cotidianului să-l facă să devină, ca toată lumea, cam indolent, cam lipsit de scrupule, cam vulgar. Există, totuși, altă filosofie ce te îndeamnă să închizi din când în când ochii. Partea proastă e că, deschizându-i, ne putem trezi într-un moment îngrozitor, fiindcă viața are tendința perversă de a imita melodramele și o adevărată vocație de a te lovi într-un fel deloc original, foarte josnic, tocmai unde te doare mai tare. Nu sfârșim bine de zis cuvintele „Așa ceva mie nu mi se poate întâmpla”, că ni se și întâmplă. Se cuvine ca nimeni să nu fie atât de neîncrezător pentru a nu recunoaște că iubirea poate duce la nebunie, și nici atât de umil pentru a nu admite posibilitatea ca cineva să moară din dragoste pentru el.

Ceea ce i s-a întâmplat bietului Silveira pare un fel de fabulă. Eu întrezăresc o morală, dar dumneavoastră puteți descoperi alta, căci orice fabulă și orice simbol care nu s-au stins se pretează la mai multe interpretări.

Cât despre Silveira, bănuiesc că se plictisise de Virginia. Se iubiseră vreme de câțiva ani și, deodată, Silveira descoperi că nimic nu e mai fad decât o amantă, că

se simțea foarte singur și trebuia să se căsătorească, pentru a avea alături pe cineva care să-i dăruiască urmași și că, dacă Virginia nu-l lua de bărbat (era deja măritată, avea copii), era cazul să se despartă. Când oare unui bărbat, sau cel puțin unui argentinian, i-au trecut prin cap asemenea gânduri ipocrite? De parcă viața

i-ar duce undeva anume! De parcă materialele din care construim n-ar fi întotdeauna visele! De parcă faptul de a fi trăit în armonie, în zilele fericite, n-ar conta deloc! Cert e că Silveira începu s-o întâlnească pretutindeni pe nebunatică de Irma Silveira își zise: „O fi poate prin comparație, dar când mă întorc la Virginia, necuprinsul spiritului ei și chiar trupul ei mi se par supranaturale. Cred că, dacă Virginia ar fi spionat bielele mele aventuri cu Irma, ar fi zâmbit”.

Silveira nu aflase, pesemne, că trădările noastre nu-i amuză pe cei care ne iubesc. Virginia nu văzu nimic, dar cineva văzu și povesti. În curând - pe 15 aprilie 1953 - viața îi dădu lui Silveira una din loviturile de care am pomenit. În ziua aceea Virginia muri. Nu știu de ce anume. Se prea poate ca unii să-l considere vanitos pe Silveira, fiindcă era încredințat că iubita lui murise din dragoste pentru el. Se prea poate ca alții să aibă nevoie de mai multe dovezi; lui Silveira, împrejurările în care Virginia se îmbolnăvi, felul în care refuză să dea ascultare doctorului, i-au fost de ajuns. Când vestea ajunsă la urechile lui, nu putu

să creadă. Primul său imbold a fost să se repeadă la Virginia acasă, ca cineva care trebuie să vadă spre a se convinge. S-a gândit însă imediat că, dacă nu s-a îngrijit de viața iubitei, să se îngrijească măcar de memoria ei. S-a întrebat apoi dacă grija aceasta nu ascundea de fapt lipsa de curaj de a da ochii cu soțul, fiii și fiicele ei, frații și surorile ei, cu cei pe care îi cunoștea și cu cei despre care bănuia că vor fi acolo... A ajuns să se disprețuiască pentru asemenea gânduri. „Ființa pe care o îndrăgesc cel mai mult pe lume a murit”, își zise, „iar pe mine mă frământă așa ceva! Trebuie să mă duc sau să nu mă duc, dar nu trebuie să mă gândesc atâta la mine, ci la Virginia”. Se gândi la Virginia o clipă și, când se uită la ceas, nu înțelese ce vedea; ascultă, se uită iar, se duse la fereastră; își aminti, ca prin vis, că la fereastră a fost mai întâi lumină, apoi întuneric. Ceasul arăta patru și jumătate în geam era lumină! Era patru și jumătate a doua zi, patru și jumătate în miercuri în care la patru avea loc înmormântarea Virginiei. Chiar în clipa când înțelese limpede că n-avea s-o mai vadă niciodată, își spuse: „Dacă ea se află pe undeva, o voi revedea”. Se îndreptă, ca un somnambul, spre raftul de lângă pat, și-și spuse mai departe: „Trebuie s-o iau de la început. Cine caută găsește în orice carte ceea ce vrea. În oricare - îi trecu prin cap în fața celor șase volume de pe raft - în afară de astea”. Se gândi la niște prieteni care aveau o bibliotecă excelentă, dar își dădu seama că n-avea starea de spirit de făcut vizite; se mai putea duce la Biblioteca Națională, însă s-o ia din le

cu greutatea asta pe inimă, până la strada Mexico... „Dar biblioteca de la Jockey Club?”, se întreabă. „De ce nu? La urma urmei sunt membru, și e la doi pași”.
Își trecu pieptence prin păr, ieși în stradă. Poate fiindcă în după-amiaza aceea se simțea atât de slăbit totul i se păru foarte strident. Intră la club pe poarta din strada Tucumán. Portarul, un glacial bătrân, blond, cu vocea ca de capră, îl recunoscuse, îl opri câteva clipe ca să-l întrebe politicos, solemn de sănătate, de tatăl lui, de vreme, pe care o descriesese ca fiind „o toamnă ciudată, propice guturaiului, dar oricum de preferat, nu-i așa, de preferat de o mic de ori umezelii de acum un an, atât de nesănătoase”. O porni pe culoar, urcă două sau trei scări, trecu printr-un glasvant, o luă la dreapta, pe alt culoar, întunecat și răcoros. La bar bău două ginuri. Se îndreptă apoi spre holul principal și, în fața scării de marmură pe palierul căreia se afla statuia Dianci, se opri; se trezi din reverie și

merse mai departe, uimit și cu luare aminte, uimit și atent nu din pricină că ar fi fost fascinat de frumusețe și splendoare (să nu exagerăm!); uimit, căci se pomenise pe neașteptate atât de departe de orașul zgomotos și aspru ce dăinuia afară; atent la lumina aproape neguroasă a candelabrelor înalte, la desenul simetric al mozaicului, la o anume nuanță roșcată a lemnăriei, la un anume miros de esențe, la covoarele groase și la acel ceva ce se desprindea din tot ce-l înconjură și care era la fel de real în atmosfera de acolo precum este o stare de spirit în sinea fiecăruia dintre noi. Intră în bibliotecă.

La o masă din fundul sălii, la stânga, ceru cărți. Prima parte a planului său - poate că restul era nebulos, însă lui Silveira îi era limpede că, după ce nu bine de douăzeci

Oarecum mai sigur pe el, se îndreptă spre o ușă din celălalt capăt al sălii și o deschise. Tot ce desluși la început în ceață a fost chipul unui servitor bătrân de la ei de acasă, pe nume Soldano, mort de câțiva ani în Quilmes. Servitorul îi zâmbea afectuos, poftindu-l parcă să intre; Silveira ascultă. Deși erau aburi, nu se afla în altă sală de baie.

tre ore de nemâncare, de veghe, de meditație asupra morții, nu se afla într-o stare de luciditate deplină -, prima parte a planului său, deci, consta în a-și aminti ce gândiseră oamenii despre lumea de pe celălalt tărâm. Nu spera să găsească mare lucru, dar cumva trebuia să înceapă; în afară de asta, credea că, prin însăși natura a ceea ce căuta, n-avea să găsească nimic acolo unde se aștepta; planul lui era să se străduiască într-un sens, pentru ca descoperirea să-i apară, pe neașteptate, de altundeva. Rămase dezamăgit. Cărțile acelea, poate expresia cea mai elevată a spiritului omenesc, nu fuseseră scrise pentru el. După ce parcurse cărțile ca acestea: „A sosit ceasul să ne trezim din somn, să străbatem seninul lăcaș al morților preafeliciti, sculați-vă și cântați, făpturi plămădite din țărână, intonați imnuri la poalele tronului Gloriei” (acestea erau tonul general și esența lecturilor sale), se simți adânc tulburat, înghețat până la oase, descurajat de căutare. Dădu cărțile înapoi și, pentru că tremura, se hotărî să facă o baie.

Sărmanul Silveira se afla la Jockey Club și se simțea parcă pierdut. Căută liftul cel mai îndepărtat; unul din dreptul parului. Când ajunse acolo, apăsă pe buton să-l cheme, își apropie fața de gemuleț și, pierzându-și răbdarea, coborî pe o scară cenușie de fier, în spirală, atât de scundă încât a fost nevoit să se aplece ca să nu dea cu capul de treptele de sus. Intră într-un salon mare, dreptunghiular, cu mozaic pe jos, care părea un salon pe fundul unui vapor, sau poate pe fundul oceanului, ori al unui iaz cu apă verzuic; pe pereți erau dulapuri și alături o hancă lungă de lemn închis la culoare, roșietic;

ventilatoare leneșe, cu palete mari, atârnavu din tavan; în jurul unei mese se zăreau niște fotolii decolorate de răchită și câte o plantă ce amintea de vreo seră. Așezați pe hancă, trei sau patru membri ai clubului își puneau sau scoteau hainele, fără grabă; unul aștepta să-i sosească pantalonii de la călcat, iar altul, doar în pantofi, ciorapi și jartiere, se pieptăna în fața oglinzii de la lavoar. Un bărbat în alb apăru cu un halat de baie, două prosoape și o pereche de saboți. Silveira se dezbracă, se infundă în halat, își puse saboții (zicându-și, năpădit de tristețe: „Mai curând sau mai târziu va trebui să încerc marea cu degetul”), o biată

pe cel turcesc, apoi pe cel de in; îl însoți până la ușă; acolo făcură un popas, dar conversația nu se terminase pesemne și, urmat de Bernardo, domnul Almirón își văzu de drum.

Dinspre vestiar se auzi un zgomot. Băiașul dădu fuga să vadă ce se întâmpla; se întoarse îndată și strigă:

- Clubul e atacat! Trebuie să fugim! Or să ne prindă ca pe niște șobolani!

- Pe mine n-or să pună mâna, replică Silveira.

- Mă duc să-l ajut pe bătrânul Bernardo, e aproape orb, zise băiașul.

Silveira cugetă: „Atunci nu e mort”.

Dacă Bernardo nu era mort, ceea ce el crezuse că e adevărat se dovedea a fi închipuire. Ori poate că tocmai ca să fie pregătit sufletește îi fusese dat să întâlnească în locul acela intermediar un om despre care nu

putea ști dacă e viu sau mort. Cât despre Almirón, cum putea oare să mai trăiască? Oarecum mai sigur pe el, se îndreptă spre o ușă din celălalt capăt al sălii și o deschise. Tot ce desluși la început în ceață a fost chipul unui servitor bătrân de la ei de acasă, pe nume Soldano, mort de câțiva ani în Quilmes. Servitorul îi zâmbea afectuos, poftindu-l parcă să intre; Silveira ascultă. Deși erau aburi, nu se afla în altă sală de baie.

Dacă cineva, a doua zi dimineață, ar fi vrut să se ducă la club să întrebe de Silveira, ar fi găsit la colțul străzii Tucumán o mulțime de oameni și poliția care nu lăsa pe nimeni să intre. Pretextă (cum au făcut și alții) că locuia la Claridge, și de la intrarea în hotel contemplă, pentru ultima oară, edificiul Jockey Clubului, încă întreg. O spirală ușoară de fum se desprindea de pe undeva, și furtunul pe care un pompier postat pe Tucumán îl îndrepta spre un zid unde n-ajunsese focul vărsa cu zgârcenie apă; dar acest martor și mulți alții crezură că incendiul fusese stins. Ne înșelaram cu toții. Foarte curând se văzură ruinele, iar apoi pământul rămase gol. Privind terenul, nimeni n-ar putea ghici planul clădirii; un arhitect din zilele noastre, crescut în admirația simplității și a purității, n-ar fi în stare să și-l imagineze, și chiar dumneavoastră, dacă v-ar întreba cineva câte scări a urcat sau coborât Silveira acolo înălăuntrul, sau prin câte săli a tot rătăcit până a ajuns pe lumea cealaltă, n-ați putea răspunde limpede, fiindcă, într-adevăr, clădirea aceea arsă avea ceva miraculos.

glumă ce-i mai abătu gândurile) și dădu fuga la dușuri. În prima cabină era deschis un oberliht; descoperi o a doua, mai ferită, plină de aburi, din marmură neagră, albă și cărămizie. Un băiaș îi arătă dușul, i-l potrivea, îl săpuni pe spate, îi dădu o bucățică de săpun. Lângă unul din dușurile din față, alt băiaș stătea de vorbă cu un domn în vârstă la care Silveira se uită cu invidie, fiindcă nu avea, ca el, un săpun modest, ci un bol enorm din lemn, plin ochi cu spumă de baie cu miros de pin și o perie de iută; pe hol era o plăcuță de metal unde stătea scris un nume - Almirón - care îi stârni niște amintiri despre ceva ce citise în legătură cu anul 1900 și vizita președintelui Campos Salles.

Există o plăcere să stai nemișcat sub duș; alta, să binevoiești a te săpuni temeinic, încet și cu gândul aiurea. Uitând de toate, Silveira auzea, în depărtare, dușurile curgând și dialogul băiașului cu bătrânul. Vocea primului, uneori aseuțită și aproape copilărească, alteori ca un țipăt prelung, era ieșită din comun. Datorită vocii, Silveira îl recunoscuse brusc: un oarecare Bernardo, italian de origine, mic de statură și bine îmbrăcat, un supraviețuitor incredibil al acestui Buenos Aires de acum patruzeci de ani, cu papion gris-perle, gulcr tare, mănuși de căprioară, baston cu încrustații de malachit, pantaloni fantezie, jambiere, și care fusese, în vremurile lui de glorie, valetul unor unchi ai lui Silveira și al unor prieteni de familie, morți cu toții. Și Bernardo însuși... O senzație de amețelă întrerupsese șirul gândurilor lui Silveira.

Domnul Almirón ieșise de la duș; Bernardo îi întindea prosoapele, mai întâi

POSTMODERNISM ȘI OPTZECISM (IV)

de ADRIAN DINU RACHIERU

Totuși, încă un merit al optzeciștilor nu trebuie trecut sub tăcere. Există, ne reamintea Șt. Augustin Doinaș, o „diferență de fus orar a literaturilor”. Acclimatizând pattern-ul postmodern, optzeciștii, în pofida verbiozității, au reușit o sincronizare rapidă. Într-o vreme în care bântuiau situaționismul, insurecția punk, generația rap sau minimalismul, impulsul „de a ieși din artă” a alimentat copios producția de „contracultură”, conjugând „îmburghezirea” protestului cu relaxarea discursului până la vidarea mesajului (așa cum a demonstrat Guy Debord în a sa *La société du spectacle*). Chiar estompându-și rolul de formatori de opinie civică, optzeciștii noștri n-au împins lucrurile până acolo. Judecând global, vom recunoaște - alături de Mircea Malița - că excelese, cum prea bine se știe, conduc la efecte contrarii; după „dopajul” cu raționalism și realism, un limbaj exaltat, cu gustul anarhiei, vădind lipsă de coerență și consens face apel la iraționalism, înțelegând realitatea ca ficțiune (17, p. 36) sau invitându-ne într-un „univers fantasmatic”, în hiperrealitatea mediatică.

„Rocada” decembristă, acceptând aici o definiție de circulație (după care o revoluție înseamnă schimbarea unei elite cu o alta), a provocat, prin noua situație istorică, și o nouă suprastructură intelectuală, chiar în absența presiunii corective a societății civile. Dar discursul politic postdecembrist, confiscat pasional, bolnav de maniheism, a trecut de la încarcerarea ideologică la deliranta golită de program, uitând tocmai principalul câștig al unui context pluralist: **toleranța**. Lipsa de interes pentru reflecția politică, voga practicilor politice „pervertite”, în fine, **inadecvarea** reacției românești la modernitate sau chiar „incompatibilitatea” modernității politice cu românismul, cum susține Cristian Preda (18), au marcat, indiscutabil, comportamentul elitelor noastre. Intrând într-o tranziție lentă și contradictorie, societatea noastră a devenit una a incertitudinilor, fără speranțe de redresare. Nu atât „spaimele” ideologice, cât confuzia și „rezistența” la schimbare, ca și absența unui diagnostic calificat, întrețin haosul și întârzie decolarea, forțând emanciparea managerială.

Postmodernismul, reamintim, oferă un „alt mod de a gândi lumea”. Ca paradigmă culturală **paradoxală**, postmodernismul manifestă neîncredere în progres și refuză gândirea „fundamentalistă”. El distruge sensul, provoacă dezorientare și descentrează umanul, cultivând o putere dispersată (9). Iar postmodernitatea, prin **consumer capitalism**, impune „producerea de nevoi”; **cultura consumului**, nota sarcastic Ph. Samson, „nu face nici o discriminare” (apud 9, p. 103) și pregătește, suntem tentați să credem, apocalipsa postmodernistă. Indiscutabil, **populismul postmodern** demolează ierarhia și elitismul. În fața acestei perspective, ce avem de făcut? E recomandabilă resemnarea sau, dimpotrivă, acceptând proiectul iluminist ea fiind greșit, ne reîntoarcem la premodernism? O reevaluare, cred unii, ar face posibilă o altă direcție. Mai poate omenirea vira fortificând noțiunea de realitate, devenită un fenomen discursiv?

L Dar „revizitarea trecutului” obligă tocmai la reevaluare. Cultura postmodernă include și Istoria atroce și modernizarea agresivă; dar ea nu mai propune acum adevăruri inatacabile, ci întreține

feroarea ipotezelor. Diferența e acceptată (mai degrabă declarativ) iar soluțiile coexistă, se speră, fără conflict. O astfel de acceptare reciprocă, sub stamura toleranței, neagă - finalmente - valorile. Diferența devine indiferență, ierarhiile se aplatizează iar puterea de a comunica gliscează, prin cultura mediatică, dezinteresată de a capitaliza valorile, în superficial și epidermic. În plus, refuzul anteriorității, replica (inevitabil polemică) transformă modernitatea intensivă într-o postmodernitate autodistrugătoare. Paradoxal, Postmodernitatea se neagă pe sine și riscă a fi, observa Livius Ciocărlie, un proces fără produs.

Creionând acest tablou, neispitiți de viziunea apocaliptică, consemnăm cu întristare că ei pare inspirat de realitățile autohtone. Desprinsă de totalitarism, ieșind din „somnia ideologic”, societatea noastră își caută matca, iar elitele par a acuza **inconfortul istoric**. Lipsește o autoevaluare cinstită în contextul aspirației spre radicalism, minată însă de un șir de duplicități întreținând confuzia morală. Elitele instalate au dovedit lipsă de creativitate, nota acid Caius Dobrescu (19, p.6), amânând - în primul rând - confruntarea cu propriile limite și lășități. Și dacă sfidarea directă a absentat, rămânea - după R. Pipes - soluția „sustragerii”, apărând demnitățile unui spațiu intelectual „privat”. Altfel spus, printr-o lentă subversiune se crea un „spațiu alternativ” (M. Kundera). Dar **critica intelighentsiei** tocmai astfel de aspecte vizază. „Scamatoria ideologică” la care au asistat sau chiar participat membrii elitei a amorțit gestul civic, neimplicat în asumarea unor responsabilități la scara socialului. N-a fost vorba de un continuum intelectual și, cu atât mai puțin, de „o revoluție intelectuală” (19, p.7). Încât, același aprig critic, nu ezita să numească **autoreferențialitatea** practică de optzeciști drept „o literatură a lășității”. Departe de a fi un discurs alternativ, literatura s-a dedat la „răsuflete jocuri postmoderne” și „ficțiuni alienante” (19, p. 127), uitând de angajamentul etic și politic. Încăpută pe mâinile unor „saltimbanci intelectuali”, ca a cultivat demersurile deconstructive, căzând în „sterilitate autoreflexivă” (19, p. 231). Pe bună dreptate, Caius Dobrescu nu acceptă sinonimia sustragerii cu actul rezistenței intelectuale. Dar demitizarea, onirismul, explozia ludico-ironică a anilor '80 pot fi „citite” azi ca o revoltă împotriva conceptului de autoritate, cultivând dezeroizarea Istoriei, jocul, pluralismul. Și, astfel, textualismul devenea - după Marin Mincu - un mijloc de deconspirare a puterilor oculte ale textului, prin manipulare intelectuală.

Nici în postcomunism veleitățile **intelighentsiei** n-au rodit, iar situația țării o probează. Fie că e măcinată de interminabile rivalități ale unor grupuscule agitate, fie că suportă intervenția grupurilor de presiune crodându-i prestigiul și eficiența, elitele oscilează pasional între idealul renașcentist, întreținând febra recuperatoare, disponibilitatea, polyvalența și obsesia inhibantă a decalajului, râvnind integraționismul european. Și într-un caz și în altul ne vom întâlni cu lipsa de proiect, gândit pe termen lung și lipsa de solidaritate, proverbială deja. Încât ceea ce ar fi trebuit să fie o implicare în viața politică postcomunistă, cerând specializare și raționalizare, rămâne o așteptare indecisă a omului providențial. Poate și reacțiile anti-intelectuale ale

unor segmente de populație, poate și teza neapropierii de politică, și ea de tristă celebritate (intelectualitatea fiind suspendată de egocentrism și deficit de pragmatism) au întârziat apariția unei clase politice de nădejde. Mefiența față de proletariat, cu deosebire față de mineri (deveniți dușmani de clasă) sau față de intelectualitatea tehnică, ridiculizată pentru a fi participat la epopeea industrializării a întreținut relații tensionale, fracționând societatea și angajând-o în bătălii inutile.

- Poate că bătălia pentru postmodernism, deprovincializând dezbaterea, angajând un dialog critic, n-a fost inutilă. Chiar dacă se poate discuta asupra accepției de „avangardism de refugiu” pe care ar fi îmbrăcat-o postmodernismul românesc (cum sesiza D. Corbu), ca soluție de a contracara presiunea ideologică și hegemonia șizecistă, trebuie să recunoaștem că, la noi, frenezia deconstructivismului, tentativele de demolare ale raționalismului modern au cunoscut, după aprecierile lui I. B. Lefter, o beneficiă temporizare, îmbrățișând un „versant optimist”. Nu trebuie neglijate contextele, totalmente diferite, chiar dacă se poate vorbi de o „schizoidie planetară”. Epigene postmodernismului, pentru care pleda Liviu Io. Stoiciu, îngemănează, inevitabil, eforturile de acclimatizare cu evoluția socio-politică. Departe de a fi pașit în post-tranziție, România se zbate într-o prelungită criză acceptând voga termenului (exploatat și considerat chiar „epuizat” în alte zone). Dar similitudinile cu structurile sociale sunt, s-a recunoscut, discutabile. Corelația dintre postmodernism și postmodernitate nu presupune o lectură causală, consideră unii analiști. Ceea ce ar explica succesul termenului, întreținând iluzia că postmodernismul ar fi devenit, la noi, un fenomen popular, împăcând tendințe ireconciliabile: reclusiunea elitară și democratizarea publicului. Prin impresia de artă colocvială (Radu G. Teșosu), amalgamând toate limbajele și procedeele, luncând spre ludism fără a pactiza cu intelectualismul scârțos, în varianta sa gravă, postmodernismul a sedus. Dincolo de feluritele sale accepții, noua paradigmă, dacă nu-și restrânge ecoul doar în zona culturalului (și e de ordinul evidentelor postmodernismului n-are frontiere!) se va repercuta în sens globalizator, instaurând **mentalitatea postmodernă**. Efectele sunt nefaste, cu deosebire în sfera politicului. În ce măsură optzeciștii, considerați agenții postmodernismului românesc, îi rămân fideli vom discuta cu alt prilej.

Decamdată, optzeciștii par a fi „corpusul cel mai activ” (declara, într-o recentă anchetă, Cassian Maria Spiridon), ceea ce ar îndreptăți și constatarea că ar fi și cel mai citit (20, p. 12). Lipsesc însă cărțile acestui val (reeditările) iar o inițiativă precum cea a postului Gellu Dorian care, la editura botoșăncană Axa, prin colecția **La Steaua**, dorește recuperarea optzecismului liric se cuvine clogiată. Evident că breșa optzecistă, oferind un limbaj nou, a reorientat gustul literar printr-o poezie persuasivă, propunându-și - vorba lui Mircea Cărtărescu - „să placă”. Ea a indus transformări în „gândirea aflată la putere”. Chiar dacă valul optzecist a fost văzut (de Laurențiu Ulici) ca o promoție marginală, ruptura nu poate fi tăgăduită. Optzeciștii au descoperit realitatea în chip sarcastic, au dovedit o predispoziție hiperrealistă demistificatoare și apetit genofag. Au adus o nouă sensibilitate, gravitând pe orbita postmodernismului. Au pătruns în grup și ar aflat, după ce au confiscat viața literară, e importantă pentru literatură e, totuși, conștiința de scriitor.

Subintitulată modest **Schițe și povestiri**, cartea lui Florin Onescu are, în realitate, coerența și structura unui mic roman foarte dens. Există un protagonist (inginerul-scriitor Sorin Popescu), un context social cuprinzător (lumea imigranților români și a micilor slujbași canadieni) și o idee dinamică, centralizatoare (devenirea inginerului după imigrarea sa în Canada). Mai există, de asemenea, o problemă morală care-i atinge pe toți imigranții din carte, implicată în majoritatea textelor, și sintetizată sub forma unei întrebări în finalul uneia dintre cele mai bune povestiri ale volumului: **Care este locul meu în America? (Recursul la lopată, p. 109).**

Volumul poate fi deci analizat ca un roman.

Aflăm în primele pagini despre tribulațiile de familie ale unui inginer care, „privit în necunoștință de cauză, poate părea cam ciudat”. Inginerul are preocupări scriitoricești, și ideea incompatibilității celor două profesii, pe care i-o cultivă cci din jurul lui, îl culpabilizează. El s-ar vrea capabil de o opțiune definitivă și exclusivă („Aș dori să mă transform într-un inginer propriu-zis!”), dar așa ceva nu se poate, fiindcă impulsul de a scrie, chiar dacă intermitent, poate fi anulat (**Prin inactivitate spre scris**). Un rezultat, poate, al acestor tribulații sunt încercarea de a polci indigența cotidiană prin mici aranjamente cu un John Soricue de origine română venit în București să obțină pe mai nimic consultații profesionale, (**Un român american în țara mamă**) sau efortul de a-și adânci specializarea profesională în Franța unde cunoaște o româncă imigrantă care-l tapează de o sută de franci (**Traducătoarea**).

Apoi, brusc, inginerul descinde la Montreal. Intrăm în ciclul de povestiri care constituie coloana vertebrală a volumului furnizându-i și titlul. Aici, detestându-și mereu profesia oficială, inginerul Sorin Popescu ajunge din primele zile în redacția unui jurnal românesc unde are surpriza să constate că cei mai mulți dintre noii săi colegi sunt ingineri ca și el. Există însă o notă distinctivă: aceștia detestă munca redacțională așteptând în schimb, în manieră beckettiană, slujba miraculoasă plătită cu cincizeci de mii de dolari pe an, semnul reușitei depline ca imigrant pe

LA UMBRA UNUI ENCICLOPEDIST...

de MIRCEA GHEORGHE

pământ canadian.

După o scurtă perioadă de euforie, Sorin Popescu intră în conflict cu directorul ziarului, Gabriel Corade - veleitarul autor al unor dicționare simpliste, precum și al unei fanteziste **Enciclopedii a românilor din străinătate** - și este concediat. Inginerul redevine student și traversează o perioadă împărțită între mondenități locale (**Scene din viața românilor montrealizi**) și unele expediente mai mult sau mai puțin penibile (**Recursul la lopată și Confesiune într-un Cadillac**). Ultimul ciclu de povestiri, **Locul unde se desenează vulturi**, consemnează tăierea nodului gordian. Sorin Popescu se reîntoarce la inginerie, confirmând adevărul unei fraze pe care o găsisese în cartea unui scriitor haitian de succes: „În America revii mereu la prima slujbă”. Consultant științific pentru o firmă mărunță, Triel Ltee, într-un orașel de provincie, Sorin Popescu participă la realizarea unui proiect la fel de fantezist ca **Enciclopedia** lui Corade: triglišorul, vehicul „capabil să se târască, să plutească și să zboare”. El a depășit cercul imigranților obsedați fie de glorie, fie de bani, fie de amândouă și face parte acum din lumea celor care „se descurcă”. Bucurându-se de încrederea patronului, are ocazia să sesizeze, printre colocatorii săi canadieni, cei mai mulți săraci și trăind din experiențe ori din slujbulițe precare, contururile unor destine ratate de care ia act cu o tristețe dominată. Cartea se termină într-un registru grav, consemnând momentul în care inginerul, despărțindu-se de Triel Ltee, părăsește orașul îndreptându-se către alte experiențe. Un final perfect deschis.

Cartea a avut la Montreal un succes ieșit din comun și una din explicații este veracitatea portretelor din ciclul enciclopedistului. Aici prevalcă ironia și autoironia, tonul satiric, gagurile. Poetul Marin Mălin, Bibi, Magdalena, Ramona, Pamfil, dar mai ales despoticul Corade sunt personaje create din câteva linii cu o tehnică sigură de caricaturist, prin sinteză și șarjă.

Aceeași tehnică e folosită în **Scene din viața românilor montrealizi**. Titlul

ciclului ne introduce în cercul imigranților care au depășit de mult stadiul nefericiților de sub ordinele lui Corade. E vorba despre cei care găsind potirul Graalului - mirifica slujbă bine plătită - își umflă pieptul de mândrie în modeste reuniuni, la botezuri sau aniversări, cu o suficiență dincolo de care nu mai încap nici o liniște, nici o îndoială.

Tonalitatea se schimbă în ultimul ciclu al cărții unde ironia și detașarea, două dintre modalitățile privilegiate de Florin Onescu spre a pătrunde dincolo de crusta aparențelor, sunt estompate. Stilul concis, funcțional, fără înflorituri dar mereu percutant din schițele consacrate enciclopedistului apare acum încălzit de o undă de sensibilitate adevărată. Unele texte devin aproape patetice, fără să-și piardă nimic din sobrietate și miniaturi precum **Privind tavanul, ziua, Bucuria de a munci, Gilles în oglindă** sugerează în câteva cuvinte profunzimi de iceberg. Mai mult decât imaginile „trase” din viața imigranților, cititorul român înțelege că paradisul bunăstării generale din Canada este pentru unii doar o ficțiune.

Pe de altă parte, nu se poate ignora opoziția subtilă între această nouă lume, mărunță dar substanțială, și lumea de dinainte, lumea imigranților dominată de orgolii și poncifuri. Comparația între un Christian fericit și mândru că are ce munci cel puțin o dată pe săptămână și conașionalii din redacția lui Corade, obsedați doar de munca aducătoare de lefuri grase, nu se dezvoltă în favoarea celor din urmă. E ușor de intuit de partea cui se îndreaptă simpatia scriitorului, care în **Scene din viața românilor montrealizi** se arăta ulcerat de impostura, de spiritul hulpav și de aerele de superioritate ale imigranților față de autohtoni.

Aflat la a doua carte, Florin Onescu probează o maturitate și o varietate de resurse scriitoricești de la care sunt de așteptat multe lucruri bune. Fără să facă parte din stirpea marilor aventurieri ca Hemingway, scriitorul a plecat totuși la capătul lumii, s-a zbatut să o cunoască, să o înfrunte și să triumfe pentru ca apoi, modest dar sigur de sine, să rostească de acolo câteva adevăruri fundamentale.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE VĂZUTĂ DE ION CUCU

1). Poeta Silvia Chițimia gândind la compoziția chimică a cărților.

2). Ion Drăgănoiu scăpat din ghearele minerilor lui Cosma, supranumit Răcoare.

3). În apropierea sexului frumos (Magda Cârneli și Ioana Diaconescu), Guță Băieșu își scotea doar ochelarii.

4). În vreme ce Constantin Chiriță număra volumele „Cireșarilor“, Marin Preda arăta spectatorilor ultimele manuscrise.

5). Trei, Doamne și toți trei! În traducere liberă: Mircea Micu, Ion Gheorghe și Petre Anghel.

